

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

17^E JAARGANG

WOENSDAG 9 NOVEMBER 1932

No. 880

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Algemeen Secretaris: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van
Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J.
Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen
Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis;
Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement
volgens tarief. Administratie van abonnementen en adver-
tenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam
Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No
145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in
Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per
jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het
Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ont-
vangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoe-
ver daaromtrent niet anders wordt beslist.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

9 NOVEMBER 1932.

Ook deze week kwam er geen verandering in de
stemming van de geldmarkt. De prolongatierente no-
teerde 1 pCt.; particulier disconto $\frac{1}{4}$ à $\frac{5}{16}$ pCt. en
callgeld $\frac{1}{4}$ pCt.

* * *

Blijkens den weekstaat van De Nederlandsche Bank
is de binnenlandsche credietgeving met ruim f 9,8
miljoen ingekrompen; de posten binnenlandsche wis-
sels en beleeningen daalden respectievelijk met f 1,9
miljoen en f 8,— miljoen. Onder de hoofden papier
op het buitenland en diverse rekeningen onder de
activa kwamen geen wijzigingen van beteekenis voor.

De post munt en muntmateriaal is met f 297.000
verminderd tengevolge van een daling van den voor-
raad zilver groot f 428.000, waar een stijging van den
goudvoorraad van slechts f 131.000 tegenover staat.

Onder de passiva der Bank geeft de biljettencircu-
latie een daling te zien van f 18,3 miljoen; daaren-
tegen stegen de saldi in rekening-courant met f 8,7
miljoen. De saldi van anderen namen met f 62,5 mil-
joen toe, welke toeneming echter grotendeels werd

gecompenseerd door een vermindering van het tegoed
van 's Rijks schatkist van f 53,7 miljoen. Het be-
schikbaar metaalsaldo blijkt met f 3,8 miljoen te zijn
toegenomen; het dekkingspercentage bedraagt nage-
noeg 84 pCt. tegen 83 pCt. de vorige week.

* * *

De Pondenkoers bewoog zich deze week tusschen
de 8.15 en de 8.27. Vooral Woensdag was er veel
vraag, op welken dag een notering van 8.27 tot stand
kwam; na een daling tot 8.15 kwam het slot op 8.22.
Dollars liepen aanvankelijk terug van 2.4870 tot
2.4825, om op 2.4877½ te eindigen. De \$/f notering
was betrekkelijk stabiel 3.29—3.33—3.30%. Marken
waren aangeboden; zij daalden van 59.05 tot 58.97.
Fransche Francs onveranderd ca. 9.76%. Belga's ge-
zocht: 34.56—34.60. De Zwitsersche Franc was aan-
geboden en liep van 47.94 op 47.91 terug. Lires 12.74
—12.72. Peseta's lager: 20.37½—20.32½. Van de
Scandinavische deviezen was de Zweedsche Kroon
vast: 43.50, Kopenhagen 42.80, Oslo 41.80. Finsche
Marken 3.55. Sterk aangeboden was de Indische Gul-
den; T. T. Batavia is op het oogenblik weder voor
99½ te koop. Ook de Canadeesche Dollars lagen flauw
in de markt; zij liepen van 2.24 op 2.19 terug.

Termijnponden veranderden maar weinig; zij no-
teeren op één en drie maanden $\frac{1}{4}$ resp. $\frac{5}{8}$ punt disa-
gio; Dollars op deze termijnen iets lager, nl. 20 en
50 punten.

In goud gaat niet veel om; gouden baren noteeren
f 1650 à f 1650,50. Eagles doen 2.487½, Sovereigns
12.07, echter met weinig omzetten. Marken bankpa-
pier lager: 58.80—58.90.

LONDEN, 7 NOVEMBER 1932.

De geldmarkt was in de afgelopen week weder
ruim van middelen voorzien, hetgeen o.a. was toe te
schrijven aan de dividendbetalingen op de conversiën
loan.

Op de discontomarkt brokkelde de rente nog iets af
in verband met de nieuwe conversieplannen van de
regeering. Driemaands bankaccepten noteerden Don-
derdag $\frac{5}{8}$ tot 11,6 pCt.

De laatste weekstaat van de Bank of England toon-
de een stijging van de biljettencirculatie met f 3 mil-
joen. De goudvoorraad bleef onveranderd.

DE POLITIEK DER NEDERLANDSCHE STEENKOLENMIJNEN.

Ook al zal het, zoo schreven wij in de E.-S. B. van 2 Nov. jl., voor een regeering, die zich geroepen acht de wetten op de juiste wijze te gebruiken en haar uitvoering te doen beantwoorden aan haar doelstelling, niet mogelijk zijn de Crisisinvoerwet 1931. op den steenkoleninvoer van toepassing te doen zijn, dan wil dit toch niet apriori uitsluiten, dat de omstandigheden zoodanig kunnen zijn, dat aan de steenkolenindustrie, zij het dan langs andere wegen, steun moet worden verleend. Teneinde hierin een inzicht te krijgen, is het noodzakelijk na te gaan, hoe de toestand van het bedrijf is, zulks mede in verhouding tot den toestand van andere bedrijven. Voorts zal, nu men van de zijde van de voorstanders van de contingenteering zoozeer den nadruk daarop gelegd heeft, moeten worden nagegaan of inderdaad arbeidsbelangen in gevaar zijn of komen. Tenslotte zal moeten blijken, of de moeilijkheden het gevolg zijn van de bedrijfs-politiek der mijnen. Uit den aard der zaak bestaat er in dat geval geen aanleiding tot overheidsingrijpen.

De productie van steenkolen in Nederland heeft zich de laatste jaren in steeds stijgende lijn bewogen. Zoo bedroeg de productie in de laatste drie jaren:

1929	11.581.000 ton
1930	12.211.000 „
1931	12.901.000 „

terwijl in 1932 een kleine achteruitgang viel te constateeren nl. een daling van de productie over de eerste acht maanden van 8.471.000 ton tot 8.309.000 ton, dus van 2 pCt., een cijfer, dat wel buitengewoon gunstig afsteekt tegenover de sterk gedaalde bedrijvigheid in andere bedrijfstakken.

Dienovereenkomstig bewoog zich ook het aantal arbeiders in de steenkolenmijnen te werk gesteld (welk gegeven slechts van belang is, voor zoover men daaraan argumenten voor een of andere maatregel wil ontleenen). Hierbij kan worden aangeteekend, dat deze verruiming van werkgelegenheid bijna uitsluitend ten goede is gekomen aan buitenlandsche arbeiders. Terwijl in 1926 het aantal Nederlandsche arbeiders ongeveer 25.400 bedroeg, was dit aantal in 1931 slechts tot 26.000 gestegen. Het aantal buitenlandsche arbeiders daarentegen, in 1926 nog geen 8000 bedragende, was in 1931 reeds tot bijna 12.000 gestegen. Dienovereenkomstig steeg het vreemdelingenpercentage van de mijnarbeiders van bijna 24 pCt. in 1926 tot ruim 31 pCt. in 1931. Aan deze sterke toeneming zullen de schaarschte van Nederlandsche arbeiders in het mijn-district en de belangrijke werkloosheid in de buitenlandsche mijn-districten wel niet vreemd zijn. Blijkens de mededeeling van Ir. J. Koster bewoog zich het aantal arbeiders als volgt:

1929	35.485
1930	37.553
1931	38.183
Aug. 1932	36.001

Hij geeft hierbij de volgende toelichting:

„Het aantal arbeiders was dus in vergelijking met 1931 met circa 2000 man achteruitgegaan of te wel ruim 5 pCt., doch was grooter dan in 1929. De productie is echter vrijwel constant gebleven, in hoofdzaak dank zij de technische verbeteringen in den laatsten tijd in het mijnbedrijf aangebracht.

„Waren de steenkolenprijzen gelijk gebleven, dan zou deze verandering, hoe onaangenaam ook voor de ruim 2000 arbeiders, die ontslag hadden moeten nemen, uit een economisch standpunt bekeken niet ongunstig zijn geweest.”¹⁾

Hieruit blijkt in de eerste plaats, dat het arbeiders-ontslag dus niet direct verband houdt met den toestand, commercieel gesproken, van het bedrijf en hieraan dus evenmin waarde kan worden ontleend als

¹⁾ N.R.C. 21-10-'32.

INHOUD:

DE POLITIEK DER NEDERLANDSCHE STEENKOLENMIJNEN door <i>Dr. A. de Graaff</i>	884
Het Oostenrijksche leeningsprotocol van 15 Juli 1932 door <i>Dr. A. H. Philipse</i>	887
Crisisbestrijding door <i>Prof. Dr. W. C. Mees R.Azn.</i>	889
Nikkelen pasmunt en muntfondsen door <i>J. F. Jansen</i> ..	890
De nikkelkwestie door <i>Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart</i> ..	891
De Indische middelen over Juli 1932	892
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De toestand in de aluminiumindustrie door <i>Dr. A. Marcus</i>	893
AANTEEKENINGEN:	
De petroleumindustrie van Sovjet-Rusland	894
De landbouwexportgewassen van Ned.-Indië in 1931	894
MAANDDIJFERS:	
Postchèque- en Girodienst	896
Overzicht der opbrengsten van het Staatsbedrijf der P.T.T.	896
Giro-kantoor der Gemeente Amsterdam	896
Overzicht van de Indische middelen	896
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	897—902
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten. — Goederenhandel	

argument van het nemen van een of anderen steunmaatregel.

Maar hieruit blijkt tevens, hoe buitengewoon gunstig de toestand in de mijnstreek afsteekt bij dien van andere streken in ons land. Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken, dat in het verslag van een vereeniging op het gebied van tourisme werd opgemerkt, dat Limburg de eenige provincie in ons land is, waar men nog niet kan merken, dat er zoo iets als crisis bestaat.

Waar blijkt, dat de toestand in het mijnbedrijf en in de provincie Limburg veel gunstiger is dan in welk ander bedrijf en welke andere provincie ook, kan men het gejammer over de arbeidersbelangen van de Kamer van Koophandel te Heerlen in haar adres, waarin zij om contingententeering van den invoer van buitenlandsche steenkolen vroeg, slechts toeschrijven aan een wat overmatige ijver ter verzorging van het eigenbelang. De bedoelde Kamer verliest daarbij uit het oog, dat de inwilliging van haar verzoek tengevolge zal hebben, dat de gelederen der tienduizenden werkloze havenarbeiders wederom vermeerderd zullen worden, terwijl bovendien het weder te werk stellen der ontslagen arbeiders noodzakelijk een niet onbelangrijke productie-uitbreiding zou veroorzaken — immers de reden van hun ontslag was niet productievermindering — waartoe toch onder de huidige omstandigheden allerminst aanleiding bestaat (waarover hieronder nader).

Geeft dus een vergelijking met den toestand in het binnenland een zeer gunstig beeld, evenmin schijnt die Kamer er zich van vergewist te hebben, hoe groot de werkloosheid is in de buitenlandsche mijn-districten. Immers wanneer men die vergelijking maakt, dan zal men tot de conclusie moeten komen, dat de toestand in Limburg relatief gezien wel buitengewoon gunstig is en er waarlijk, wat dit betreft, geen enkele reden tot klagen bestaat.

Een vergelijkend overzicht van den toestand in de verschillende mijn-districten verkrijgt men het beste door het maken van een vergelijking van den loop der productie. De desbetreffende cijfers, ontleend aan het Bulletin Mensuel de l'Office permanent de l'Institut International de Statistique, zijn hiernaast opgenomen.

Deze cijfers kunnen ons een denkbeeld geven van de moeilijkheden, waarmede de steenkolenindustrie in het buitenland te kampen heeft of gehad moet hebben. Tevens doet zij sterke vermoedens rijzen omtrent de oorzaak van de moeilijkheden, welke zich gemakkelijk laten vinden bij een vergelijking van de

Nederlandsche productie met die van het buitenland.

Is het niet opmerkelijk, dat terwijl de wereldproductie sedert 1929 met bijna een kwart daalde, de Nederlandsche productie ongeveer op peil bleef. Valt het niet evenzeer sterk op, dat in ongeveer alle landen van de wereld de productie in 1931 beduidend kleiner was dan in 1929, terwijl zij in Nederland nog met ruim 10 pCt. was toegenomen, welke positie Nederland slechts met Sovjet-Rusland (cijfers over 1930) deelt.

Hier ligt de basis van alle moeilijkheden, die zich in de Nederlandsche mijnindustrie voordoen, zooals de voorraadvorming en de sterk verminderde afzet, welke, indien geen verandering intreedt, zal moeten leiden tot vermindering der productie. Toen de crisis in het buitenland intrad, hebben de mijnen, zij het ook dikwijls onder dwang, het oude spreekwoord toegepast — wanneer het getij verloopt, verzet men de bakens.

De sterk verminderde drukte van het bedrijfsleven, deed de vraag naar kolen belangrijk afnemen, zoodat overal moeilijkheden in de steenkolenindustrie ontstonden en er allerwege voorraadvorming dreigde. Het is wel van belang om te zien, hoe men daarop gereageerd heeft.

In Duitsland, waar alle in aanmerking komende mijnen in een syndicaat vereenigd zijn, heeft men de syndicaatsproductie aanzienlijk ingekrompen en zijn vele mijnen gesloten. In België, waar het mijnbedrijf voor een belangrijk deel onder invloed van het bankwezen staat, verkeerden de mijnen door een onjuiste bedrijfspolitiek eveneens in groote moeilijkheden. De Belgische mijnen hebben haar productie in 1930 en 1931, ondanks den verminderden afzet, niet beperkt, waardoor de voorraden in het begin van dit jaar tot ongeveer 4 miljoen ton waren gestegen. Eerst door de krachtige pressie van de banken, die deze voorraden financierden, zijn de Belgische mijnen ook tot productiebeperking overgegaan,¹⁾ ondanks het feit, dat de contingentteering haar een grooten steun verleent. In Frankrijk wilde de Regeering, toen de steenkolenindustrie contingentteering vroeg en verkreeg, daartoe slechts onder de uitdrukkelijke voorwaarde medewerken, dat de productie zou worden beperkt. Dat deze saneeringsmaatregelen met massa-ontslag en veel kosten gepaard gaan, behoeft wel geen betoog.

In Nederland heeft men echter het teeken des tijds niet begrepen. Ondanks het feit, dat ook hier te lande de bedrijvigheid afnam en dus de vraag naar steenkolen moest verminderen (immers het constant blijvende deel der huisbrandconsumptie is relatief van

kleine beteekenis) is men doorgestaan met de productie uit te breiden. Of deze expansie gewettigd was, zullen wij hieronder bezien. Men heeft daarbij gebruik gemaakt van de productiebeperking elders, om daardoor het afzetgebied verder te verruimen, hetgeen voor een belangrijk deel de oorzaak is geweest van de Fransche contingentteering. Zelfs nu schijnt men nog niet te willen inzien, dat de productie gelijke tred moet houden met de consumptie en dat het niet aangaat de productie ongestraft ad infinitum, uit te breiden. Ook hiervan geeft het bovengenoemde adres der Kamer van Koophandel te Heerlen weer het ongevraagde, maar overduidelijke bewijs.

Immers zij schrijft:

„Hiermede zijn wij gekomen aan de beantwoording dergenen, die meenen dat de Nederlandsche mijnindustrie er niet zoo slecht voor staat, of dat het in ieder geval aan eigen schuld te wijten is en beperking der productie derhalve het voor de hand liggende geneesmiddel is.

„Terecht is hiertegen reeds aangevoerd, dat de opvoering der productie per man en per dienst juist is aangevend om aan de moordeude concurrentie het hoofd te bieden en het nu niet aangaat, dit als een verwijt tegen de mijnindustrie te bezigen.¹⁾

„Verder zouden wij willen opmerken, dat sommige der het laatst in gebruik genomen mijnen als de Maurits, Juliana en Oranje Nassau V eerst geleidelijk in volle exploitatie komen, hetgeen echter een economische noodzakelijkheid is, gezien de kapitalen in deze nieuwe ontginningen gestoken.

„Wij zouden het echter, vooral ook om de hierboven aangegeven speciale argumenten, ten zeerste betreuren, indien de leiders der Limburgsche mijnindustrie de oplossing in grootere beperking der productie, hetgeen op den duur beperking der werkgelegenheid met zich medebrengt, gingen zoeken.”

Duidelijker kan het wel niet gezegd worden. Tevens leert dit, waartoe de contingentteering ons moet voeren. Niet zooals in Frankrijk zal men, door de productie binnen normale grenzen te houden, trachten de productievoorwaarden te verbeteren. Maar de contingentteering moet slechts dienen om de productie verder op te voeren, daardoor als vanzelf de moeilijkheden vergrootend.

Wij zien dus, dat de Nederlandsche mijnen een geheel afwijkende bedrijfspolitiek voeren. Terwijl men overal de productie vermindert, om op deze wijze het contact tusschen aanvoer en afzet te bewaren, hebben de Nederlandsche mijnen tot begin van dit jaar haar productie bij voortdoring uitgebreid. Dit feit kan echter op zichzelf geenszins een afkeuring van de gevoerde politiek inhouden. Wanneer voor de uitbrei-

¹⁾ Hierbij wordt dezerzijds aangeteekend, dat het sterk betwijfeld mag worden, of productie-uitbreiding op den duur wel de juiste methode is, om concurrentie het hoofd te bieden, op welk punt de geschiedenis van het ontstaan van het kartelwezen van veel nut kan zijn.

Steenkolen in duizenden metrieke tonnen.

Gem. maand-productie	Duitsch-land	België	Frankrijk	Saar-gebied	Gr. Brit-tannië	Neder-land	Polen	Tsjecho-Slowakije	U.R.S.S.	Zuid-Afrika	Canada	Ver. Staten	Engelsch-Indië	Japan	Totaal
1924	9.897	1.947	3.668	1.169	22.617	490	2.690	1.285	1.323	985	762	43.213	1.716	2.322	94.064
1925	11.052	1.925	3.925	1.082	20.590	571	2.423	1.047	1.475	1.027	719	43.989	1.693	2.435	93.953
1926	12.108	2.102	4.283	1.140	10.692	737	2.979	1.181	2.203	1.079	974	49.730	1.703	2.432	93.343
1927	12.800	2.296	4.315	1.133	21.272	791	3.174	1.168	2.680	1.048	1.028	45.198	1.790	2.600	101.293
1928	12.572	2.298	4.280	1.092	20.107	910	3.385	1.213	2.875	1.050	1.036	43.553	1.826	2.650	98.847
1929	13.620	2.244	4.478	1.132	21.736	965	3.853	1.396	3.357	1.085	1.025	46.027	1.893	2.663	105.474
1930	11.891	2.284	4.490	1.103	20.639	1.018	3.127	1.214	3.933	1.018	856	40.176	1.912	2.440	96.101
1931	9.885	2.253	4.168	947	18.641	1.075	3.189	1.103	1)	907	703	33.084	1.728	2.145	83.761
Jan. '32	8.703	2.132	3.750	840	18.973	1.025	2.713	1.036	5.610	822	673	28.839	1.874	2.184	79.174
Febr.	8.380	1.988	3.738	820	18.815	1.001	2.134	972	5.589	818	708	29.059	1.906	2.088	78.016
Maart	8.468	2.108	3.794	851	19.091	1.072	2.379	948	6.023	854	679	33.602	1.786	2.410	84.065
April	8.501	1.967	3.866	850	18.663	1.069	2.264	923	5.500	808	555	23.523	1.659	2.162	72.310
Mei	7.977	1.828	3.694	846	17.275	997	1.969	795	1)	836	547	19.651	1.528	1)	65.605
Juni	8.291	1.822	3.772	882	17.028	1.067	2.125	801	1)	848	621	18.415	1.501	1)	64.835
Juli	8.256	—	—	—	15.275	1.035	—	—	—	—	—	18.941	—	—	—

¹⁾ De productie is getaxeerd op de basis van de vorige maand.

ding der productie bij voortdurend afzet is te vinden, zoo is deze uitbreiding geenszins een verkeerde gestie. Blijkt echter, dat men de productiecapaciteit te ver heeft uitgebreid en men dientengevolge later geen kans ziet om de vergroote kapitaalsinstallaties loonend in exploitatie te houden, dan zullen de gevolgen der expansie uit den aard der zaak gedragen moeten worden door de onderneming, die deze tot stand heeft gebracht.

Van principieele beteekenis voor de vraag of de Regeering, ondanks het feit, dat het voorgaande de noodzaak daarvan nog geenszins heeft aangetoond, op eenigerlei wijze aan de mijnindustrie steun moet verleen, is dan wel de vraag of de expansiepolitiek in de achter ons liggende jaren gerechtvaardigd is geweest, waarmede dan tevens is opgelost de vraag, of de moeilijkheden, welke door de expansie voor het Nederlandsche mijnbedrijf zijn ontstaan, tevoren te voorzien zijn geweest.

Wanneer men de daaromtrent gepubliceerde gegevens bekijkt, dan blijkt, dat men er vrijwel steeds in geslaagd is de geproduceerde kolen af te zetten. Eerst in het jaar 1931 komen de voorraden boven de normale, welke voorraadstijging zich dit jaar heeft voortgezet.

Nochtans zijn deze gegevens voor een juist oordeel over de expansiepolitiek onvoldoende. Daarnaast moet tevens gesteld worden, langs welke wegen men de uitbreiding van den afzet heeft verkregen. Daartoe dient deze gesplitst te worden in afzet naar het binnen- en naar het buitenland. De uitbreiding van den afzet in het binnenland is eenerzijds het gevolg van een uiterst scherpe verkooppolitiek, anderzijds het gevolg van een sterken druk van de zijde van de Regeering, die alle verbruikers, die uit hoofde van subsidie of op andere wijze geld uit den staatskas ontvangen — en dat zijn er tegenwoordig heel wat — prest Nederlandsche kolen te gebruiken, waarover hieronder nader.

De uitbreiding van den afzet in het buitenland is vooral te danken aan de rigoureuze dumpingpolitiek, die de Nederlandsche mijnen in het buitenland hebben gevoerd. De vermeerdering van den verkoop heeft geenszins een normaal karakter gedragen. Men heeft om den verkoop te stimuleeren zeer belangrijke prijsreducties moeten geven. Het is wel nuttig met enkele voorbeelden deze verkooppolitiek te illustreeren.

Enigen tijd geleden waren de prijzen van eierkolen in Nederland fob. Rotterdam f 14.—, terwijl de Fransche mijnen in Bordeaux voor soortgelijke kwaliteiten eveneens f 14.— vroegen. Teneinde haar veel te groote productie kwijt te raken, besloot de directie van een Nederlandsche mijn haar eierkolen in Bordeaux aan te bieden tegen den prijs van... f 10.— op wagon Bordeaux. Van dezen prijs moest betaald worden: tweemaal overladen en een zeetransport van Rotterdam naar Bordeaux. Het zal iedereen duidelijk zijn, dat er bij een zoodanigen prijs daarvan slechts weinig in handen van de mijn kan komen.

Dat men een enkele maal voor een dergelijken prijs een bepaalde partij aanbiedt, welke men kwijt moet, is volkomen te billijken. Dat men een dergelijken prijs ongeveer een jaar vasthoudt, doet echter zien, dat hier geen sprake was van een gelegenheidskoopje.

En soortgelijk geval heeft zich voorgedaan bij den verkoop van briketten naar de Middellandsche Zee. Daarheen zijn groote hoeveelheden briketten verzonden tegen een prijs, die zoo laag was, dat deze niet of nauwelijks de kosten van transport en fabricage heeft kunnen dekken. Voor de fijnkolen, het eigenlijke mijnproduct derhalve, kreeg men dus in het geheel niets.

Om deze voorbeeldenreeks met een zeer recent voorbeeld te besluiten, zij vermeld, dat op het oogenblik de Staatsmijnen naar Dantzig bepaalde soorten kolen verkoopen tegen een prijs, die ongeveer twee derde is van de officiële prijsnotering voor Nederland.

De voorgaande gevallen stellen den afzet wel in een eigenaardig daglicht. Wanneer men de kolen tegen een zoo ver beneden de markt zijnde prijs aanbiedt, dan is het natuurlijk geen kunst den afzet te vergroeten. Bij een zoodanige prijspolitiek kan men — indien handelspolitieke maatregelen daarvoor geen belemmering vormen — praktisch iedere hoeveelheid in het buitenland plaatsen. Het is echter zeer de vraag of bij een dergelijke afzetmogelijkheid van een normale expansie kan worden gesproken. Het valt niet aan te nemen, dat de zeer lage prijzen bij den verkoop in het buitenland verkregen, den kostprijs dekten. Men diene daartoe te bedenken, dat in die jaren de buitenlandsche mijnen haar productie hebben beperkt, omdat voor hen de prijzen niet loonend waren. En het valt geenszins aan te nemen, dat de Nederlandsche mijnen beduidend goedkooper werken dan haar buitenlandsche concurrenten, zulks te meer, waar het arbeidsloon hier te lande veel hooger is dan in eenig der concurreerende landen.¹⁾

Men kan zich niet aan den indruk onttrekken, dat hier moeilijk van een normale expansie kan worden gesproken. De vele moeilijkheden, die de mijnen bij de uitbreiding van hun export ondervonden, hadden voor hen een waarschuwing moeten zijn, dat ongezonde toestanden ontstonden, die uiteindelijk tot moeilijkheden aanleiding moesten geven.

Ook van de andere, door de voorstanders van steunmaatregelen, naar voren gebrachte argumenten kan bij nadere beschouwing slechts een matige bekroring uitgaan. Zoo heeft de N.R.C. er reeds op gewezen, dat de mijnen, die zich zoo graag Nederlandsch voordoen, voor het meerendeel een onderdeel zijn van buitenlandsche concerns en in wezen niet Nederlandsch zijn. Het kapitaal, behalve dat der Staats- en Dominiale Mijnen, is buitenlandsch, terwijl ook de arbeiders voor een aanzienlijk deel buitenlanders zijn. Ernstiger is echter en hieraan bezondigen zich de Staatsmijnen in bijzonder sterke mate, dat ook de bedrijfgestes van een zoo weinig nationale geest getuigen.

Zeer vreemd is o.a. het feit, dat de import uit Polen, waartegen zoo sterk geageerd wordt, mede geschiedt door een maatschappij, waarbij de Staatsmijnen financieel geïnteresseerd zijn, hetgeen ook het geval is bij den import van Wales-anthraciet. Evenzeer, dat eerst betrekkelijk kort geleden door de Oranje-Nassaumijnen op haar kantoer den Haag een afdeling werd geopend voor den verkoop van Belgische kolen, terwijl de Staatsmijnen in Utrecht eveneens Belgische kolen aanvoerden en verkochten. Te meer valt hierop de aandacht, waar het hier betreft qualiteiten, die indien zij niet geïmporteerd worden, uit de Nederlandsche mijnen kunnen worden betrokken. Het wil mij voorkomen, dat een zaak, die buitenlandsche kolen importeert, waar men Nederlandsche had kunnen leveren, toch zeker weinig geschikt is om de contingentering van den invoer der buitenlandsche kolen te vragen. In ieder geval vervalt hiermede toch zeker het recht op aanspraken uit hoofde van het uitsluitend Nederlandsche karakter der mijnen.

In het bijzonder heeft het entameeren van den verkoop van Belgische kolen heel wat stof doen opwaaien. De oogenschijnlijk aannemelijk lijkende verklaring der mijn-directies, dat men zulks doen moet ter wille van de detailhandelaren, die nadrukkelijk Belgische kolen wenschen, komt wel in een wat eigenaardig daglicht te staan, indien men daarnaast verneemt, dat de Staatsmijnen de in Utrecht verkochte kolen beneden kostprijs hebben afgeleverd. (Terloops zij opgemerkt, dat zich hetzelfde ook bij bepaalde soorten industriekolen heeft voorgedaan).

¹⁾ De vraag rijst, of de Nederlandsche mijnen haar verliezen op den export wellicht geheel of gedeeltelijk compenseeren door middel van de binnenlandsche prijspolitiek, zulks in verband met den steun, die de regeering haar bij den afzet verleent.

Hiermede raken wij het laatste punt van het beleid van de directies van de Staats- en Oranje-Nassau-mijnen, dat wij zullen aanvoeren, nl. de verhouding tot den detailhandel. Het is algemeen bekend, dat deze verhouding, overigens voor het geheel van minder belang, buitengewoon onaangenaam is. De bedoelde mijn-directies trachten naast producent tevens handelaar te zijn, zulks motiveerende met de overweging, dat dit noodig is ten einde het Nederlandsche product te pousseeren.

Dit feit zou op zichzelf misschien geen aanleiding behoeven te zijn voor moeilijkheden, ware het niet, dat de bovenbedoelde mijn-directies de kolen aan hun eigen detailkantoren tegen veel lageren prijs leveren dan aan den handel. Met het gevolg, dat de detailkantoren de Nederlandsche kolen kunnen leveren beneden den inkoopsprijs van den vrijen handel, waaruit direct voortvloeit, dat het voor den handel onmogelijk is Nederlandsche kolen te verkoopen. Daarbij komt, dat de mijnen daarnaast nog direct gaan leveren aan flatgebouwen, coöperaties enz. en wel tegen een lageren prijs dan aan den handel, aan welken het onmogelijk gemaakt wordt met deze afnemers tot zaken te komen.

Dit verschijnsel beperkt zich niet tot den huisbrandhandel, maar evenzeer leveren de mijnen aan kleine fabrieken, die vroeger door detaillisten via hun magazijnen bediend werden, hetgeen thans onmogelijk wordt gemaakt, omdat zij niet in staat zijn hiertegen te concurreeren. Tal van gevallen zijn hiervan bekend en het behoeft geen verwondering te wekken, dat de handelaren in de Staats- en Oranje-Nassau-mijnen niet langer de leveranciers, maar veel meer de concurrenten gaan zien. In dit licht moet men dan ook de hierboven vermelde geste van de Staatsmijnen, die in Utrecht Belgische kolen beneden inkoopsprijs verkochten, worden gezien. Juist de verkoop beneden verkoopsprijs stelt deze zaak in een zeer eigenaardig daglicht en wekt het vermoeden, dat hier meer concurrentie- dan assortimentsoverwegingen een rol gespeeld hebben.

Hoe het ook zij, het is begrijpelijk, dat deze zaak niet bevorderlijk is voor een goede verhouding tusschen producent en handelaar. Evenzoo mag worden betwijfeld of het wel juist is, dat een van de grootste Nederlandsche mijnen aan een suikerfabriek in Puttershoek huisbrand meevert, waarvan deze bijna het geheele dorp voorziet tegen prijzen, die beneden den inkoopsprijs van den plaatselijken handel liggen. Met het gevolg natuurlijk dat deze het bedrijf heeft moeten staken, welk geval evenmin alleen staat.

De bovenstaande voorbeelden werden slechts vermeld om te doen zien, dat ten zeerste mag worden betwijfeld of de mijn-directies, bij hun grooten ijver om het Nederlandsche product te plaatsen, niet te zeer de belangen van den handel uit het oog dreigen te verliezen. Het is een eerste eisch van koopmanschap, dat men met zijn afnemers op goeden voet staat en het vernietigen van den plaatselijken groot- en kleinhandel zal uiteindelijk aan de mijnen meer kwaad dan goed doen.

Het betoog overziende, komen wij tot de conclusie, dat er geen aanleiding is, dat de Regeering de mijn-industrie nog verder zal steunen. Het weinig gelukkige beleid, dat tot expansie geleid heeft, is de oorzaak van de moeilijkheden en het ware niet juist de gevolgen daarvan door de gemeenschap te doen dragen. Zulks te meer niet, waar dit tevens zou leiden tot een continueering van het onjuist gebleken beleid. Tenslotte bleek, dat ook de minder principiële punten, die hierbij in het geding zijn gebracht, dit standpunt niet ten gunste van de mijn-directies vermogen te veranderen.

Dr. A. DE GRAAFF.

HET OOSTENRIJSCH LEENINGSPROTOCOL VAN 15 JULI 1932.

Op 15 Juli 1932 hechtte de Volkenbondsraad zijn goedkeuring aan een Protocol, opgesteld door een deels uit Regeeringsvertegenwoordigers, deels uit leden van het Financieel Comité van den Volkenbond bestaande commissie en waarbij aan den Oostenrijkschen Staat een internationale leening van ten hoogste 300 miljoen goudschillingen in het uitzicht wordt gesteld. Bij haar onderteekening van dit Protocol heeft de Nederlandsche Regeering verklaard aan deze transactie voor een bedrag van 3 miljoen goudschillingen te zullen deelnemen, d.w.z. met een gelijk percentage als Nederland's deelname aan de Volkenbondsleening 1923. Binnenkort zal derhalve de Volksvertegenwoordiging zich over deze nieuwe steunverlening aan Oostenrijk hebben uit te spreken.

Bij de beoordeeling van de wenschelijkheid van een nieuwe Oostenrijksche leening op langen termijn moet niet uit het oog verloren worden, dat geheel andere motieven deze rechtvaardigen dan de in 1923 tot stand gekomen Volkenbondsleening. Toen ging het erom orde te scheppen in den chaos der inflatie. In de eerste plaats was hiervoor noodig herstel van het vertrouwen, terwijl de budgetaire moeilijkheden voor alles vermindering van het bestuursapparaat eischten, hetwelk te groot en te kostbaar was voor het bij de Vredesverdragen sterk gereduceerde grondgebied van Oostenrijk. Door de leening 1923 was de begroting, dank zij strenge controle, in evenwicht en de munt op goudpariteit gebracht en gehandhaafd. De huidige moeilijkheden zijn van een anderen aard. Wel wees de begroting van 1931 een aanzienlijk tekort; over 1932 zal zij echter, naar vertrouwd wordt, met behulp van bezuinigingen en belastingverhoogingen wederom in evenwicht gebracht kunnen worden. De moeilijkheden, waarmede Oostenrijk thans te kampen heeft, vinden veeleer haar oorsprong in de door de wereldcrisis acuut geworden latente zwakte van dit na den oorlog van zijn natuurlijke afzetgebieden afgesneden land, welks ontwikkeling grootendeels van zijn uitvoermogelijkheden afhankelijk is. Naar mate deze worden beperkt, gaat de buitenlandsche schuldendienst een steeds drukkender post op de betalingsbalans beteekenen. Een en ander blijkt duidelijk uit de cijfers, welke vermeld zijn in het rapport van de in September te Stresa gehouden Conferentie voor het herstel van de Staten van Midden- en Oost-Europa. Terwijl de waarde van den uitvoer van Oostenrijk in 1929 nog 1.597 miljoen Zwitsersche Franken bedroeg; daalde zij in 1931 tot 954 en in de maanden Januari—Juni 1932 zelfs tot 275 miljoen Zwitsersche Franken. In 1931 bedroeg de dienst der buitenlandsche schulden 22 pCt. van den uitvoer, welk percentage in 1932 nog hooger zal zijn.¹⁾

Te midden van deze moeilijkheden kwam in Mei 1931 de ineenstorting van de Creditanstalt, die terugtrekking op grooten schaal van korte credieten en kapitaalvlucht in allerlei vorm tengevolge had. Bovendien moest de Regeering deze niet alleen voor het bedrijfsleven van Oostenrijk, maar ook voor dat der omringende landen belangrijke bankinstelling steunen door alle deposito's te garanderen, waartegenover de buitenlandsche crediteuren zich verbonden hun deposito's bij de Creditanstalt gedurende twee jaren niet terug te trekken. Buitenlandsche hulp ontving Oostenrijk kort daarop in den vorm van een voorschot van de Bank van Engeland aan de Regeering van 150 miljoen schillingen — waarop in September 1931 50 miljoen werden terugbetaald — en van een voorschot van de B.I.B. in samenwerking met een aantal circulatiebanken aan de Nationale Bank van 100 miljoen schillingen, waarop eveneens in September

¹⁾ Meer volledige cijfers, ook wat betreft de overige landen van Midden- en Oost-Europa, zijn geciteerd in het artikel van Prof. Mr. G. W. J. Bruins, over de Conferentie van Stresa in de Nos. 875 en 876 van E.-S. B.

10 miljoen werd terugbetaald. In het resteerend bedrag van 90 miljoen schillingen participeert de Nederlandsche Bank voor 3.465.000 schillingen.

Toen op 7 Augustus 1931 de Oostenrijksche Regeering zich met een verzoek om steun tot den Volkenbond wendde, stelde het Financieel Comité zich na overleg met de Oostenrijksche Regeering op het standpunt, dat louter financiële hulp geen uiteindelijke oplossing der bestaande moeilijkheden zou kunnen brengen. Veeleer moest ernaar gestreefd worden, de oorzaken dier moeilijkheden uit den weg te ruimen door een verhooging van den uitvoer en een beperking van den invoer, aangezien slechts door uitvoer de voor den dienst der buitenlandsche schulden benodigde buitenlandsche deviezen zouden kunnen binnenstromen. Onder die omstandigheden achtte het Financieel Comité zich slechts verantwoord ter overwinning van den oogenblikkelijken nood het verstreken van een leening van 250 miljoen schillingen (de reeds door de Bank van Engeland en de B.I.B. verstrekte voorschotten inbegrepen) met een looptijd van 3 tot 5 jaar aan te bevelen.

Dat desniettemin de in den aanhef genoemde Commissie een plan voor een 20-jarige leening opstelde, is aan verschillende oorzaken toe te schrijven.

De gestadige daling van den voorraad buitenlandsche deviezen bij de Nationale Bank, die in het eerste halfjaar van 1932 ongeveer 20 miljoen schillingen per maand bedroeg, maakte het voortdurend moeilijker de voor den dienst der buitenlandsche schulden benodigde deviezen te verschaffen. Daarom moest de Oostenrijksche Regeering bij decreet van 9 October 1931 de toewijzing van buitenlandsche deviezen voor invoerdoeleinden aan banden leggen, en door latere decreten het betalingsverkeer nog verder belemmeren, ja zelfs vrijwel stopzetten. Het gevolg was echter, dat de handel zich grotendeels buiten de Nationale Bank om ging bewegen en de koers van den schilling op de open markt aanzienlijk beneden den officiëlen koers kwam te liggen. Teneinde den noodzakelijken invoer van levensmiddelen mogelijk te maken werd door de Nationale Bank aan belanghebbenden in verschillende bedrijfstakken toegestaan particuliere clearing-overeenkomsten met buitenlandsche groepen af te sluiten. De deviezen, verkregen door den uitvoer van hout, papier, cellulose, carton, hoeden en lederwaren werden aldus tegen vrijen schillingkoers verkocht aan importeurs van granen, minerale oliën, margarine, pharmaceutische producten en grondstoffen voor de textielindustrie. Dat de officiëel gehandhaafde goudpariteit van den schilling door deze transacties eerder schijn dan werkelijkheid werd, behoeft wel geen nader betoog.

Was voor de bankschulden een Stillhalte-overeenkomst tot stand gekomen, op grond waarvan de rente van de aan de banken gelaten tegoeden in het buitenland werd voldaan, de buitenlandsche deviezen voor den dienst der Staatsschulden en van een aantal andere schulden moesten door de Nationale Bank maandelijks verstrekt worden. Daarom wendde op 9 Mei 1932 de Oostenrijksche Bondskanselier zich met een laatste beroep tot den Secretaris-Generaal van den Volkenbond, waarbij tot uitdrukking werd gebracht, dat de Nationale Bank gedwongen zou zijn de toewijzing van buitenlandsche deviezen voor den dienst dier leeningen te staken, indien niet spoedig financiële hulp kwam opdagen. Deze omstandigheid, alsmede het op 23 Juni afgekondigde transfermoratorium hebben ongetwijfeld ertoe bijgedragen, dat in het Protocol van 15 Juli een 20-jarige leening in het vooruitzicht werd gesteld, in de hoop, dat aldus althans de nakoming der verplichtingen uit hoofde van de Volkenbondleening 1923 nog mogelijk zou zijn.

Politieke overwegingen zijn echter bij de opstelling van het leeningsprotocol eveneens in het spel geweest. De Fransche Regeering achtte een belangrijke bijdrage gewettigd, indien daardoor de gevreesde „Anschluss” met Duitsland wederom voor een

bepaalden tijd onmogelijk zou worden gemaakt. Het verbod van dezen „Anschluss” is nedergelegd in het Protocol No. I van 4 October 1922, dat bij het aflopen van de Volkenbondleening 1923 in 1943 buiten werking zal treden.⁴⁾ In de inleiding van het Protocol van 15 Juli is nu de bepaling opgenomen, dat de daarin voorziene hulpactie gegrondvest is op het Protocol No. I van 1922, waarbij Oostenrijk zich verplicht had zijn onafhankelijkheid niet te vervreemden en geen regeling op economisch gebied met eenig ander land aan te gaan, waardoor die onafhankelijkheid bedreigd zou kunnen worden. Zoo zal bij het totstandkomen van de nieuwe leening, in verband met het op 7 October 1931 door het Internationaal Gerechtshof uitgebracht advies in zake de toelaatbaarheid van de destijds voorgenomen Duitsch-Oostenrijksche tolunie, de „Anschluss” volgens Oostenrijksche opvatting tot 1952 verboden zijn. Intusschen is de redactie van het nieuwe Protocol zoodanig gekozen, dat landen, die, zoals Nederland, het eerste Protocol van 1922 niet aanvaard hebben, ook thans daaraan niet gebonden zijn.

Onder deze voorwaarden heeft de Fransche Regeering zich bereid verklaard in de nieuwe leening voor een bedrag van 100 miljoen schillingen deel te nemen. De Engelsche Regeering zegde een gelijk bedrag toe onder beding, dat uit de opbrengst van de leening het crediet van de Bank van Engeland van 100 miljoen schillingen zal worden terugbetaald. Tot heden zijn verder, onder voorbehoud van parlementaire goedkeuring, de volgende bedragen toegezegd: Italië 30 miljoen schillingen, Zwitserland 12 miljoen schillingen, België 5 miljoen schillingen en Nederland 3 miljoen schillingen.

Van de opbrengst der leening zal behalve het voorschot van de Bank van Engeland ook het B.I.B. crediet moeten worden terugbetaald, zoodat, indien het geheele bedrag bijeenkomt, hoogstens 110 miljoen schillingen voor Oostenrijk beschikbaar zouden zijn. Over de wijze, waarop dit bedrag gebruikt zal worden, treft het Protocol uitvoerige voorzieningen. In overleg met een door den Volkenbondraad aangewezen vertegenwoordiger — in welke functie onze landgenoot Mr. M. Rost van Tonningen benoemd is — zal dit bedrag besteed worden om een deel van de binnenlandsche vlottende schuld van Staat en spoorwegen af te lossen, waarbij de voorwaarde gesteld is, dat de aldus afgeloste schuldeischers voor een gelijkwaardig bedrag hun schulden aan de Nationale Bank zullen terugbetalen. Bovendien zal, zoo mogelijk, een binnenlandsche leening van 200 miljoen schillingen worden uitgegeven, teneinde de schuld van de Nationale Bank uit hoofde van steun aan de Creditanstalt te verminderen.

Het Protocol voorziet verder in een gestrenge controle van de gesties van de Regeering en van de Nationale Bank, terwijl als zekerheid de voor den dienst van de Volkenbondleening 1923 verpande inkomsten uit de invoerrechten en het tabaksmonopolie zijn aangewezen, die daartoe een voldoende waarborg bieden.

Tenslotte bevat het Protocol een zeer belangrijke bepaling met betrekking tot de door de Oostenrijksche Regeering te volgen monetaire politiek. Volgens artikel 5 zal binnen den kortst mogelijken tijd het verschil tusschen de binnenlandsche en de buitenlandsche waarde van den schilling moeten worden opgeheven en geleidelijk gestreefd moeten worden naar intrekking van de thans van kracht zijnde belemmeringen van het betalingsverkeer. Het gevolg zal daarvan zijn, dat aan den thans bestaanden schijntoestand, dat de schilling op goudpariteit gehandhaafd blijft, zonder dat het binnenlandsch prijspeil zich, evenals zulks in

⁴⁾ Dit is tenminste de in Oostenrijk gehuldigde opvatting, waarbij de drie Protocollen van 1922, die aan de Volkenbondleening ten grondslag liggen, als één geheel beschouwd worden. Volgens de algemeene beginselen van het volkenrecht heeft Protocol No. I echter een meer algemeene strekking en blijft het ook na afloop van de leening van kracht, totdat ter zake een nieuwe overeenkomst getroffen is.

de overige goudlanden het geval is geweest, aan de gewijzigde omstandigheden heeft aangepast en waarbij het grootste deel der commerciële transacties buiten de Nationale Bank om tegen een lagere koers plaats hebben, een einde zal worden gemaakt en geleidelijk een prijsniveau wordt bereikt, waarop voor deze transacties en voor de betalingen aan het buitenland een zeker evenwicht gevonden zal worden. Is men zoover, dan zal de behoefte aan een vrije markt verdwijnen en zullen de benodigde buitenlandsche deviezen wederom ter beschikking van de Nationale Bank kunnen komen. Hoezeer een terugkeer van de na-oorlogsche inflatie in de landen, die dezen toestand gekend hebben, gevreesd wordt, blijkt wel uit den nadruk, die in het rapport van de Conferentie van Stresa op de psychologische reacties van een zelfs maar schijnbaar in gevaar brengen van de stabiliteit gelegd wordt.

Bij de beoordeeling van de wenschelijkheid van de nieuwe leening staat voorop, dat het hier in hoofdzaak om een consolidatie van korte schulden gaat.

Een tweede punt van overweging is, of de nieuwe leening inderdaad, zooals van meet af aan de bedoeling is geweest, den dienst van de leening van 1923 zal vermogen te redden en de Staten, die laatstgenoemde leening garandeerden voor de nakoming der uit die garantie voortvloeiende verplichting te vrijwaren. Voor Nederland zou deze garantie op ongeveer f 300.000 's jaars komen te staan. Uit het nog voor het opstellen van het leeningsprotocol afgekondigde transfermoratorium valt nog niet zonder meer af te leiden, dat Oostenrijk na het verkrijgen van nieuwe gelden de dienst van de oude leening niet zou kunnen nakomen. Er dient echter terdege rekening te worden gehouden met den grooten achterstand, die reeds in de komende maanden door het transfermoratorium zal ontstaan. In zijn laatste driemaandelijkse rapport aan den Volkenbond becijferde Mr. Rost van Tonningen aan het einde van 1932 een achterstand van 148,3 millioen schillingen.

Dat het eenzijdig in gebreke blijven van Oostenrijk om de noodige buitenlandsche deviezen beschikbaar te stellen, een maatregel is, die niet zonder meer door den beugel kan, blijkt wel uit de actie, die onlangs door het te Londen gevestigde League Loan Committee is ondernomen, dat er in haar op 18 Juli jl. aan den Raad van den Volkenbond gericht Memorandum op gewezen heeft, dat de onder auspiciën van den Volkenbond tot stand gekomen leeningen slechts geplaatst hadden kunnen worden dank zij de moreele autoriteit van den Volkenbond en de door zijn technische organen getroffen zekerheidsmaatregelen. Op 7 October jl. verklaarde de Raad in zijn naar aanleiding van dit Memorandum aangenomen resolutie als zijn opvatting „dat ieder land, dat zich in gebreke bevindt ten opzichte van een onder de auspiciën van den Volkenbond gesloten leening zich tot de technische organen van den Volkenbond moet wenden en den Raad door tusschenkomst van het Financiële Comité nauwkeurig van den toestand op de hoogte moet houden.” Eenzijdige opzegging van verplichtingen door debiteurstaten, zooals men die den laatsten tijd zoo dikwijls bij Volkenbondsleningen te zien kreeg, is daarmee terecht door den Raad veroordeeld.

Wat echter voor het welslagen van de Oostenrijksche leening in de voornaamste plaats van belang is, moet van buiten de Oostenrijksche grenzen komen. Opheffing van de belemmeringen van het handels- en betalingsverkeer is het parool van alle doctoren, die om het economisch ziekbed van de wereld geschaard staan. Tot nog toe klonken hun raadgevingen als een stem in de woestijn. Zal de a.s. economische wereldconferentie tot daden kunnen overgaan? Daarvan zal grootendeels afhangen, of de thans voorgenomen Oostenrijksche leening werkelijk een eerste stap zal zijn op den weg naar het herstel van een der door de wereldcrisis het hevigst getroffen landen.

A. H. PHILIPSE.

CRISISBESTRIJDING.

De beschouwingen van Mr. Koopmans in E.S.B. van 19 October geven mij aanleiding nog eenige opmerkingen te maken ter verdediging van het, ook hem blijkbaar niet onsympathieke, herleidingsstelsel¹⁾.

Schr. spreekt liever van tabular standard. Mij komt deze benaming echter ongewenscht voor, omdat ik niet de invoering van een nieuwen muntstandaard voorsta en zelfs integendeel handhaving van den moeizaam herwonnen gouden standaard heb bepleit en ook omdat het door mij verdedigde stelsel niet aan vreemde bronnen is ontleend en ik dus niet wensch te aanvaarden de verantwoordelijkheid voor hetgeen anderen mochten hebben betoogd.

Herhaald zij, dat het eenige wat ik met het herleidingsstelsel beoog, is te verkrijgen een snellere aanpassing van de vaste lasten van voortbrenging en overheid aan wijzigingen in het prijsniveau. Daardoor zal ontwrichting van het economische leven (thans gevolg van niet of niet voldoende aanpassing) worden voorkomen en tevens het rechtsgevoel worden bevredigd, daar het deelnemers aan overeenkomsten nimmer te doen is geweest om een bepaald aantal guldens, maar om een zekere mogelijkheid van behoeftenbevrediging.

Ook thans heeft aanpassing plaats, maar onvolledig en met opoffering van veel welvaart en ten koste van veel ellende.

Schr. meent, dat het herleidingssysteem bij het bankwezen op zeer ernstige en principiële bezwaren zal stuiten, met name ten aanzien van de deposito's. Weliswaar acht hij herleiding ook van deze technisch niet onmogelijk, doch hij vreest slechte gevolgen van het feit, dat, indien deze wordt toegepast, deposito's niet meer ten volle gelijkwaardig zullen zijn aan baar geld. Voor zoover deposito's tot grondslag dienen voor het betalingsverkeer is hier een niet geheel denkbeeldig bezwaar aanwezig, hetgeen mij reeds aanleiding gaf erin te berusten, dat giroaldi als geld zouden worden beschouwd en dus aan herleiding onttrokken. Daar de bepaling, welke het tegenwoordig art. 1793 B. W. zal vervangen, ook m.i. liefst van niet-dwingend recht zal moeten zijn (wellicht behoudens enkele uitzonderingen), zullen de banken ook hare deposito's aan de werking van het herleidingsstelsel kunnen onttrekken. Daar deze haar dan echter, zooals schr. opmerkt, zouden blootstellen aan eenig risico (zeker niet groter dan vele andere risico's, welke de banken thans loopen en welke bij voorkoming van crisissen aanzienlijk zullen verminderen), zullen de banken hare deposito's waarschijnlijk splitsen in giro- en andere deposito's, waarvan de eerste aan het herleidingsstelsel zullen zijn onttrokken. Ook indien op deze wijze alle giraalgeld buiten het herleidingsstelsel mocht blijven, zal de gunstige werking van dat stelsel allerminst worden teniet gedaan. Immers de beleggingen van het publiek zullen ook dan niet langer door waardeveranderingen van het geld worden medegesleept en de vaste lasten der productie en van de overheid zullen op reële basis worden gestabiliseerd (let wel: niet gefixeerd!).

Met het constateeren van deze werking is reeds duidelijk weerlegd schr.'s opmerking, dat de betekenis van het herleidingsstelsel door mij verregaand zou worden overschat. Deze bewering wijs ik met klem af. Van overschatting mijnerzijds is geen sprake. Want indien het herleidingsstelsel wordt aanvaard, passen de productiekosten zich automatisch aan aan wijzigingen in het prijsniveau en indien dat geschiedt, is de crisis overwonnen. Geschiedt het niet, dan staat vast, dat het herleidingsstelsel niet of onvolledig werd toegepast. Hier is m.i. geen speld tusschen te krijgen.

¹⁾ Zie hierover E.S.B. van 18 Mei 1932 (Is deze crisis onafwendbaar?) en van 13 Juli 1932 (Stabilisatie van het prijspeil voorloopig een illusie; daarom herleidingsstelsel eisch van den tijd).

Schr. wil het stelsel wel aanvaarden als aanvulling op een goede geldpolitiek. Uitstekend, dat is juist hetgeen ik steeds heb bepleit. Het stelsel behoeft aan een goede geldpolitiek niet in den weg te staan, zal haar integendeel den weg bereiden.

Bij eene ideale geldpolitiek ware het herleidingsstelsel wellicht niet noodig. Zoodanige geldpolitiek is echter nog toekomstmuziek en indien zij reeds een feit was, zou een herleidingsstelsel nog geen kwaad doen en zelfs als veiligheidsklep zeer gewenscht zijn. Indien men bij een stoomketel de stoomontwikkeling geheel in zijn macht had, zou ook daarbij een veiligheidsklep niet strikt noodzakelijk zijn, maar toch zou ik mij niet gaarne in de onmiddellijke nabijheid van dien ketel bevinden. De reguleur van de stoomontwikkeling kon eens haperen. Zoo is het ook met de geldpolitiek. Aangenomen, dat eene ideale geldpolitiek denkbaar is, dan zou het toch mogelijk zijn, dat in de praktijk eens van het ideaal werd afgeweken, dat een fout werd begaan. Het herleidingsstelsel zal dan de slechte gevolgen daarvan tot een minimum beperken. Het is echter *niet alleen veiligheidsklep*, het is tevens *reguleur*.

Schr. herhaalt het reeds eerder door hem opgemerkte, dat een herleidingsstelsel, als door mij gedacht, meer met de bedoeling van crediteuren dan van debiteuren rekening houdt. Ik zal hier mijnerzijds niet herhalen hetgeen ik reeds ter vergadering van de vereeniging „Handelsrecht” hiertegen heb aangevoerd, maar wil daar nog aan toevoegen, dat indien het door schr. opgemerkte juist is, toch het herleidingsstelsel in ieder geval veel meer dan het thans geldende stelsel ook de bedoeling van den debiteur benadert. Al zou deze in de huidige omstandigheden zeker gaarne op zijne schulden een reductie willen toepassen, groter dan in evenredigheid met daling der kosten van levensonderhoud, bij het thans geldende stelsel wordt hem *geenerlei reductie* toegestaan voordat hij failliet is.

Schr. maakt zich, met anderen, bezorgd, dat het publiek, ook *z. i. ten onrechte*, aan beleggingen op den voet van het gulden-is-gulden-stelsel boven beleggingen op voet van de nieuwe regeling de voorkeur zal blijven geven. Van opvoeding van het publiek in deze verwacht hij blijkbaar niet veel. Ook ik heb daarin een zwaar hoofd indien zelfs degenen, die blijkbaar de fouten van het huidige stelsel zeer goed zien, aan die opvoeding van het publiek niet krachtig wenschen mede te werken.

Toch ben ik overtuigd, dat een oogenblik zal aanbreken, dat het licht der waarheid tot de groote massa zal doordringen. Laat ons hopen, dat het dan niet slechts de ruïnen onzer welvaart zal beschijnen.

Zulks is wellicht nog te voorkomen. Het herleidingsstelsel is een rype vrucht aan den boom der economische wetenschap. Moge het menschedom dien plukken nu er nog iets te herleiden is. Indien men wacht tot onze maatschappelijke ordening onder de elkander opvolgende crisissen zal zijn ten onder gaan, kan geen herleidingsstelsel meer baten. Deliberante senatu Saguntum perit. En hier is onze wetgever met delibereren zelfs nog niet begonnen!

Schr. meent, dat in de huidige crisis het herleidingsstelsel weinig kan baten. Zeker zal het, zooals ik ook mijnerzijds heb uiteengezet, het gemakkelijkst in normale tijden worden ingevoerd, maar ik herhaal hier mijne waarschuwing, dat, wanneer zulke tijden mochten terugkeeren, men minder dan ooit belangstelling voor het nieuwe stelsel zal gevoelen. *Juist in dezen crisistijd zal daarom tot invoering van het stelsel moeten worden besloten.*

En reeds thans zal op velerlei gebied het stelsel toepassing kunnen vinden. Laat ons eenige diër dadelijk mogelijke toepassingen noemen.

In de eerste plaats ten aanzien van de arbeidsloonen. Voor deze zou het reeds nu, met terugbrengring tot het reële peil van voor eenige jaren, dwingend moeten worden ingevoerd. Ook met handhaving

van het gulden-is-gulden-stelsel zal loonsverlaging noodzakelijk zijn (voor zoover nog niet doorgevoerd); het nieuwe stelsel zal haar voor den arbeider veel gemakkelijker te aanvaarden doen zijn, daar hij weet, dat bij terugkeerenden voorspoed zijne belooning weder automatisch zal worden verhoogd, zooals zij thans wordt verlaagd.

Hetzelfde geldt voor de salarissen der ambtenaren. Het thans telkens van ambtenaarszijde, niet geheel ten onrechte, geuite verwijt, dat de salarissen als sluitpost op de begroting worden gebruikt, zal dan voortaan niet meer kunnen worden vernomen.

Ook indien op ander gebied reducties der verplichtingen van debiteuren moeten worden toegestaan worde steeds het herleidingsstelsel aanvaard, zoodat bij terugkeerenden voorspoed de crediteuren hunne vorderingen weder zullen zien verhoogd in evenredigheid met het dan stijgende prijspeil. Het hier gezegde geldt niet alleen voor binnenlandsche debiteuren. Wanneer b.v. Duitschland te eeniger tijd zijne verplichtingen niet meer zou kunnen nakomen, is het beter tijdig op den voet van het herleidingsstelsel eene regeling met dit land te treffen dan dat het eenzijdig definitief een streep haalt door een deel zijner schulden. *Er moet dus dadelijk en tijdens de crisis worden gehandeld.*

Schr. sluit zich aan bij het verwijt van den voorzitter der vereeniging „Handelsrecht”, dat mijnerzijds geen juridisch uitgewerkte voorstellen zijn gedaan. Ik herhaal hiertegenover, dat ik zulks opzettelijk heb nagelaten. Eerst zal men het over het beginsel eens moeten zijn. Had ik reeds dadelijk juridische formuleeringen gegeven, dan was de kans groot geweest, dat (vooral onder juristen) de gedachtenwisseling zich in hoofdzak tot de formuleeringen had beperkt.

Moge spoedig het tijdstip aanbreken, dat het werkelijk zin heeft de uitwerking van mijne denkbeelden in wetsartikelen voor te bereiden. Maar wil het ooit zoover komen, dan zullen allen, die met het herleidingsstelsel sympathiseeren, maar nog bezwaren gevoelen, minder dan tot dusverre deze als een dam aan verwezenlijking van het stelsel in den weg moeten leggen, maar liever ook hunnerzijds moeten trachten die bezwaren te overwinnen. Het laatste is heel goed mogelijk. Geen der tot dusverre naar voren gebrachte bezwaren, bleek mij onoverkomelijk. Vele bleken zelfs denkbeeldig. Men moet zeker zijn oogen niet sluiten voor bezwaren, maar wel moet men tegenover eventuele bezwaren tegen het herleidingsstelsel ook die stellen, welke aan het tegenwoordige stelsel zijn verbonden en welke tot de huidige depressie hebben geleid.

W. C. MEES R.A.Z.N.

NIKKELN PASMUNT EN MUNTFRONDSEN.

De Heer J. F. Jansen schrijft ons:

Het zij mij vergund ten aanzien van dit vraagstuk eenige opmerkingen te maken.

In de eerste plaats verwondert het mij, dat wél de economische zijde van het vraagstuk beschouwd is, maar niet, voor zoover mij bekend is, de juridische zijde.

De vraag kan namelijk gesteld worden, of de Staat het recht heeft, om, zonder meer, alleen door een wijziging der Muntwet, de eigenaren van zilveren teekemunt te dwingen die in te ruilen voor nikkelen pasmunt; dat wil dus zeggen die eigenaren te dwingen stukken, die tot onbeperkt bedrag wettig betaalmiddel zijn, en bovendien nog een intrinsieke waarde hebben, te ruilen voor stukken, die tot beperkt bedrag wettig betaalmiddel zijn en geen intrinsieke waarde hebben. Ondergeteekende is van meening, dat de Staat stellig niet dit recht heeft. Artikel 152 G. W. geldt nog steeds, en geldt ook m.i. in deze materie.

De nikkelen stukken zouden dus wettig betaalmid-

del moeten blijven, maar dan zou om verschillende redenen daartegenover „dekking” moeten staan. De bankbiljetten zijn toch ook gedeeltelijk door goud, gedeeltelijk door goederen of eerste klas wissels gedekt, terwijl de dekking door Staatsschuld juist in artikel 16 der Bankwet beperkt is. De zilveren teekmunten waren toch oorspronkelijk ook door de volle intrinsieke waarde gedekt. Dat die waarde zoo gedaald is, is toch geen verontschuldiging of argument om nu maar alle waarde er aan te ontnemen. Men zou dus, wilde men rechtmatig blijven handelen, de nikkelen guldens enz., behalve dat zij wettig betaalmiddel bleven, ook ten volle moeten dekken. Een garantie van den Staat is natuurlijk in deze niet voldoende.

Trouwens ook in België moet het actief van het Muntfonds (wet van 12 Juni 1930, artikel 6) voor 40 pCt. zijn belegd in goud omzetbare buitenlandsche deviezen, en voor de rest in Staatsschuld of schuld door den Staat gewaarborgd, terwijl volgens artikel 2 de volgens artikel 1 uitgegeven munten wettelijke koers hebben.

De opmerking van Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart op blz. 848 bovenaan 1e kolom: „Nergens ter wereld heeft men achter het pasgeld een muntfonds gesteld” is mij dan ook niet duidelijk. Genoemde Belgische Wet heeft toch tot gevolg dat practisch een groot gedeelte van de nominale waarde der uitgegeven „Kleinmunt” (maximum uitgifte 1200 miljoen frank) gedekt zal zijn door het Muntfonds. Beschouw ook de Amerikaanse papierdollars, waarop b.v. staat: „Redeemable in lawful money of the United States at United States treasury or at the bank of issue”, of de Silver-certificate's: „This certifies that there has been deposited in the treasury of the United States of America one silver dollar, payable to the bearer on demand.” Een uitgifte van zeg *f* 200 miljoen nikkelen munt, alleen gedekt door ja, door wat eigenlijk? lijkt mij vooralsnog niet verantwoord. Er wordt m.i. te veel uitgegaan van de gedachte, alsof de zilveren teekmunt door het Rijk „ter beschikking” is gesteld van de „gebruikers”, terwijl toch tot nu toe de rol van den Staat zich bepaalde tot het garanderen van gehalte en gewicht; de eigendom der stukken behoort aan den bezitter te goeder trouw, die niet zonder meer daarvan beroofd mag worden. Gaarne zal ik echter van tegen-argumenten kennis nemen.

DE NIKKELKWESTIE.

Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart schrijft ons:

Op het wederwoord van den heer *Van Sandick* in het vorig nummer van dit weekblad zal ik niet uitvoerig antwoorden. Naar het mij voorkomt, zijn de standpunten en de gronden, waarop deze steunen, thans wederzijds voldoende uiteengezet, om den lezer tot het vormen van een eigen oordeel in staat te stellen.¹⁾

Slechts een tweetal korte opmerkingen, wat mij betreft ten besluite van deze gedachtenwisseling. De heer v. S. acht behoud van een Muntfonds ook bij verlaging van het door nikkel vervangen zilvergeld tot pasmunt noodig, mede „met het oog op een mogelijke inkrimping van de circulatie”. De Ned. Bank toch zal, meent hij, voor het thans door haar aangehouden bedrag aan teekengeld, dat als dekking voor hare zichtverbintenissen medetelt, niet een gelijk bedrag aan nikkelgeld, dat immers niet als dekking dienen kan, willen aanhouden. Het verschil vloeit dan naar den Staat terug, die daarop verlies zal lijden. Ik meen, dat de Bank zilver in hare kassen houdt, niet omdat dit als dekking geldt, maar omdat

zij de beschikking behoeft over betaalmiddelen van kleiner coupure dan de biljetten van *f* 10. Dit motief behoudt zijn kracht, onverschillig uit welke stof die betaalmiddelen zijn vervaardigd. En wanneer men er op let, dat tegenover een biljettencirculatie van over het milliard het bedrag aan teeken- en pasmunt bij de gezamenlijke kantoren van De Ned. Bank slechts ongeveer *f* 19 miljoen beloopt, dan lijkt mij voor het intreden van de mogelijkheid door den heer v. S. verondersteld weinig waarschijnlijk te bestaan.

Dat ik in het door mijn geachten opponent niet verdedigde maar geopperde denkbeeld, om zeg *f* 500 miljoen goud te vervangen door een rentelooze schuldvordering op den Staat, een inflationistisch gevaar zag, vindt zijn grond in wat hij schreef: „dat de Staat tegenover laat ons zeggen *f* 500 miljoen bankpapier (cursiveering van mij S.) een vast blok rentelooze staatsschuld creëert ten gunste van de Nederlandsche Bank” Dit zou dus neerkomen op uitbreiding van de geldcirculatie met genoemd bedrag, een maatregel, die stellig inflationistische gevolgen zoude hebben.

Naar aanleiding van het stukje van den heer v. Ettinger merk ik op, dat ik in mijne Nota van het staken der rentebijdriving bij het Indische Muntfonds geen melding maakte, omdat die maatregel, toen ik mijne Nota schreef, nog niet zijn beslag gekregen had. Moge, hoe de zaak ook verder loopt, ons land in elk geval dit Indische voorbeeld volgen. Wat in Indië te dezer zake mogelijk was, is dit in ons land à plus forte raison.

Wat het stuk van den heer Jansen in dit nummer betreft, ontgaat mij de beteekenis van zijn juridisch bezwaar tegen de vervanging van het zilveren teekengeld door nikkelen pasmunt. De waardevastheid dezer laatste tegenover de rekenenheid van ons geldstelsel, den gulden, is juist door haar beperkte kwijtingskracht, die ook voor den Staat geldt, en door de verplichting van dezen, om het tegen geld met onbeperkte kwijtingskracht in te wisselen, volkomen verzekerd. Het is dan ook niet in te zien, hoe door toekenning van het karakter van pasgeld aan ons grove zilvergeld aan de houders hiervan eenig nadeel zoude kunnen worden berokkend. En wat de vermindering van de innerlijke waarde van dit geld betreft, heeft ooit iemand zich tegen de thans voltrokken gehalteverlaging van het zilvergeld verzet, wegens daarin gelegen onrechtmatige benadeeling der houders van de ingetrokken guldens? Het beroep van den heer J. op het onteigeningsartikel van de Grondwet gaat dan ook in het geheel niet op.

De heer J. stelt een paar maal in zijn stuk den eisch, dat de nikkelen munten wettig betaalmiddel zouden moeten blijven. Natuurlijk zouden zij dat zijn, maar de kwijtingskracht zou op een zeker bedrag worden gelimiteerd, gelijk dit ten opzichte van het kwartje en de munten van nog lagere waarde reeds het geval is. Indien de grens voor die kwijtingskracht niet te laag gesteld wordt (b.v. op *f* 50) zou daardoor niemand worden benadeeld.

En aangezien, door deze beperking en de met trekking tot het pasgeld in de Muntwet reeds vastgelegde inwisselingsverplichting van den Staat¹⁾ elk motief voor dezen om te veel pasgeld in het verkeer te brengen verval, behoeft er achter het pasgeld geenerlei bijzondere dekking te staan. Aannemend, dat de hoeveelheid teeken- en pasmunt thans in het verkeer den omvang te kennen geeft van de behoefte der samenleving aan betaalmiddelen van kleine coupure, zoude dus veilig tot de vervanging van het zilvergeld, zonder verdere voorzieningen dan die betreffende de bepaling van de kwijtingskracht kunnen worden besloten.

¹⁾ Op het stuk van den heer De Jong, door den heer v. S. geciteerd, zal ik hier niet nader ingaan, omdat daarin nieuwe gezichtspunten niet worden geopend.

¹⁾ Door deze beide waarborgen voor de waardevastheid van het pasgeld tegenover de rekenenheid verliest, in het voorbijgaan opgemerkt, de verwijzing naar de door den heer J. genoemde geldsoorten in de Ver. Staten hare kracht.

Wat het Belgische Muntfonds aangaat, door het bestaan daarvan zou, ook al ware het als dekking van pasgeld te beschouwen, de kracht van bovenstaand betoog natuurlijk nog niet zijn teniet gedaan. Maar de verwijzing daarnaar wordt geheel misleidend, omdat in België de nikkelmunten van de hoogere waarden onbeperkte kwijtingskracht bezitten, en dus niet pasmunt maar teekengeld zijn. Zoolang ons zilvergeld van f 0,50 en hooger teekengeld is, moet behoud van een Muntfonds stellig gerechtvaardigd heeten, ten einde elk geldelijk belang van den fiscus bij de aanmunting daarvan uit te schakelen. Dit heeft ook België terecht zoo ingezien, al stond de zaak daar overigens, door de limiteering bij de wet van het totaalbedrag van de „kleinmunt” ook nog ietwat anders dan bij ons. Maar bij verlaging tot pasmunt verandert het Muntfonds principiëel van aard en strekking. Een Muntfonds achter het pasgeld is zinloos, en dan ook zonder precedent.

DE INDISCHE MIDDELEN OVER JULI 1932.

In de maand Juli bedroeg de opbrengst der landsmiddelen in totaal f 41.7 miljoen tegenover f 49.1 miljoen in dezelfde maand van het vorige jaar. Hierdoor is een totaal middelenopbrengst over de eerste zeven maanden van 1932 ontstaan van f 240.7 miljoen, terwijl in de eerste zeven maanden van 1931 f 290.1 miljoen werd ontvangen, een achteruitgang dus van f 49.4 miljoen.

De opbrengst der verschillende hoofdgroepen aan middelen in vergelijking tot de ramingen bedroeg in miljoenen guldens, respectievelijk:

Groep	1/12		7/12		Eerste zeven maanden van			
	raming	Juli	raming	Juli	1932	1932	1931	1930
Belastingen	26.8	21.7	23.5	31.2	187.3	119.7	132.3	162.6
Monopolies	6.2	3.7	4.5	6.6	43.1	29.6	37.2	45.4
Producten	5.4	2.2	4.7	5.8	37.8	16.3	31.3	41.3
Bedrijven	10.3	10.8	11.7	12.5	72.4	56.2	63.8	72.6
Div. midd.	4.1	3.3	4.7	9.3	28.6	18.9	25.5	30.5
Totaal	52.8	41.7	49.1	65.4	369.2	240.7	290.1	352.4

Bij beoordeeling van het achterblijven van het totaal der middelen t.o.v. de fractioneele jaarraming, moet in aanmerking worden genomen, dat verschillende middelen, in hoofdzaak de kohierbelastingen en de producten, sommige bedrijven en eenige middelen van de groep „Diversen”, zooals winstaandeelen, mijnconcessies, enz. niet regelmatig over een jaar binnenvloeien, doch op onregelmatige wijze worden betaald.

De verschillen in de opbrengst tusschen de maanden Juli 1932 en Juli 1931 en tusschen de eerste zeven maanden van 1932 en van 1931 worden bij de verschillende middelengroepen, in hoofdzaak door de navolgende afwijkingen veroorzaakt:

Omschrijving	Opbrengst in miljoenen guldens				Eerste 7 maanden van 1932	Eerste 7 maanden van 1931	meer of minder dan 1931
	Juli	Eerste 7 maanden van 1932	Eerste 7 maanden van 1931	meer of minder dan 1931			
Invoerrechten	4.—	4.9	27.2	33.3	46.9	— 6.1	
Uitvoerrecht	0.15	0.32	1.7	2.7	5.4	— 1.—	
Statistiekrecht	0.17	0.26	1.4	2.1	3.2	— 0.7	
Accijnzen	3.—	2.8	22.—	21.9	26.2	+ 0.1	
Zegelrecht	1.2	0.8	5.3	5.8	8.—	— 0.5	
Overschr. recht	0.18	0.22	1.3	1.4	1.6	— 0.1	
Slachtbelastingen	0.49	0.56	3.3	3.6	3.8	— 0.3	
Totaal	9.2	9.9	62.2	70.8	95.1	— 8.6	

Bij vergelijking van de opbrengst 1932 met die van 1931 dient er rekening mede te worden gehouden, dat ingaande 1 Januari 1932 de opcenten op de invoerrechten werden verhoogd van 10 tot 20 en ingaande 15 Juni 1932 van 20 tot 50 en voorts dat vanaf 16 Maart 1932 de opcenten op den accijnzen op benzine 33½ (vanaf 1 Jan. jl. 20) bedroegen.

Een nadere uitsplitsing van de opbrengst der accijnzen leidt tot onderstaande groepeerings.

Omschrijving	Opbrengst in miljoenen guldens					7/12 raming 1932
	Juli	Eerste 7 maanden van 1932	1931	1930	1930	
Petroleum	0.9	0.9	6.5	6.8	7.6	} 23.7
Benzine	1.8	1.3	11.9	10.4	11.8	
Lucifers	0.4	0.5	3.—	4.2	6.1	
Gedistilleerd	0.03	0.06	0.5	0.5	0.6	0.7
Tabak	0.009	0.01	0.052	0.044	0.054	0.058
Bier	—	—	—	—	—	0.07
Totaal	3.1	2.8	22.—	21.9	26.2	30.3

De kohierbelastingen bleven in de eerste zeven maanden van 1932, zooals uit de hieronder opgenomen vergelijkende specificatie blijkt, met uitzondering van de *personeele belasting*, bij de opbrengst van de eerste zeven maanden van 1931 ten achter.

Omschrijving	Opbrengst in miljoenen guldens					
	Juli	Eerste 7 maanden van 1932	1931	1930	1930	1930
Personeele belasting	0.3	0.4	0.4	2.6	2.5	2.5
Inkomstenbelasting	4.1	3.6	4.4	23.—	23.6	26.1
Vennootschapsbelasting	1.2	1.8	4.5	5.9	7.7	11.9
Verponding	1.7	3.—	2.—	7.—	9.4	6.1
Landelijke inkomsten	3.2	4.5	5.9	12.6	15.1	17.8
Crisisheffing op het inkomen	1.2	—	—	3.3	—	—
Totaal	11.7	13.3	17.2	54.4	58.3	64.4

Bij de betaling der inkomstenbelasting is door de in 1932 ingevoerde wijziging van de vervaldagen (vermeerdering van het aantal termijnen) een belangrijke versnelling van het tempo ontstaan, waardoor de fractioneele opbrengstcijfers over 1932 niet geheel vergelijkbaar zijn met die over 1931, zooals ook blijkt uit de meerdere opbrengst over Juli van dit jaar.

De *landelijke inkomsten*, nader uitgesplitst, geven het volgende beeld:

Omschrijving	Opbrengst in miljoenen guldens					
	Juli	Eerste 7 maanden van 1932	1931	1930	1930	1930
Landr. Java & Madoera	3.0	4.4	5.8	11.4	14.3	16.6
Alle overige	0.2	0.1	0.1	1.2	0.8	1.2
Totaal	3.2	4.5	5.9	12.6	15.1	17.8

De *overige belastingen* brachten in de verslagmaand f 0.78 miljoen op tegen f 0.46 miljoen in dezelfde maand van 1931, terwijl de totaal-opbrengst over de eerste zeven maanden van 1932 en 1931 gelijk was en f 3.3 miljoen bedroeg.

De meerdere opbrengst in de maand Juli 1932 t.o.v. 1931 van f 0.32 miljoen vindt zijn oorzaak voornamelijk in de meerdere ontvangst, voortvloeiende uit het recht van openbare verkooping ten bedrage van f 0.28 miljoen.

Monopolies.

De monopolies brachten in de verslagmaand f 0.8 miljoen minder op dan in Juli 1931, terwijl de totaal-opbrengst in de eerste zeven maanden van 1932 f 7.6 miljoen achterbleef bij die over dezelfde periode van 1931.

Deze f 7.6 miljoen werden voor f 5.— miljoen gevormd door achteruitgang van de opbrengst van den *opiumverkoop*, welke opbrengst in de eerste zeven maanden van 1932 f 10.6 miljoen bedroeg tegenover f 15.6 miljoen in de eerste zeven maanden van 1931.

De opbrengst der *pandhuizen* bedroeg in verslagmaand f 0.6 miljoen minder dan in Juli 1931 en bleef in de eerste zeven maanden van dit jaar f 2.6 miljoen ten achter bij die over de eerste zeven maanden van 1931.

Het *zout* bracht in verslagmaand f 0.53 miljoen meer op dan in Juli 1931. Gedurende de eerste zeven maanden van 1932 werd rond f 4.000.— meer ontvangen dan over dezelfde periode van 1931.

Producten.

De opbrengst van de *producten* bedroeg in Juli 1932 f 2.2 miljoen tegen f 4.7 miljoen over dezelfde

de maand in 1931 of f 2.5 miljoen minder, in hoofdzaak veroorzaakt door de mindere opbrengsten van tin en steenkolen ad resp. f 1.153 miljoen en f 0.516 miljoen. Het Boschwezen, kina en thee en rubber brachten in de verslagmaand resp. f 0.172, f 0.382 en f 0.136 miljoen minder op dan in Juli 1931, waardoor de achteruitgang in de eerste 7 maanden van 1932 t.o.v. 1931 steeg tot resp. f 2.2, f 0.4 en f 0.6 miljoen.

Over de afgelopen maanden van dit jaar is de totaal-opbrengst van deze groep f 15 miljoen achtergebleven bij die over dezelfde periode van het vorig jaar, nl. f 16.3 mill. tegenover f 31.3 mill.

Bedrijven.

De opbrengst voor de bedrijvengroep verdeeld naar de diverse bedrijven is als volgt (mill. gulden):

Omschrijving	1/12		Juli		7/12		Eerste 7 maanden				
	1932	1932	1931	1930	1929	1932	1932	1931	1930	1929	
Havenwezen	1.3	3.0	2.6	2.5	2.9	9.0	9.4	9.3	10.3	10.1	
Baggerdienst	0.3	0.8	0.4	0.3	0.6	1.8	2.1	1.8	2.5	2.9	
Waterkr.											
Electricit.	0.3	0.3	0.2	0.2	0.1	2.0	1.7	1.3	1.1	0.7	
Landsdrukkerij	0.2	0.1	0.1	0.1	0.3	1.1	0.7	0.4	0.4	0.5	
P.T.T. ...	2.6	2.1	2.5	2.8	2.8	18.4	15.2	17.2	18.6	18.3	
S.S.	5.7	4.5	5.9	6.6	9.1	40.1	27.0	33.8	39.7	48.3	
Totaal ..	10.3	10.8	11.7	12.5	15.7	72.4	56.1	63.8	72.6	80.8	

Diverse middelen.

De opbrengst van deze groep was in de eerste zeven maanden van 1932 f 6.6 miljoen minder dan die in de overeenkomstige periode van 1931. Het achterblijven van de opbrengst over deze periode bij de fractioneele jaarraming met een bedrag van f 9.7 miljoen en bij dezelfde periode van 1931 met f 6.6 miljoen vindt zijn oorzaak in het feit, dat verleden jaar reeds was ontvangen f 2.— miljoen aandeel in de winst van de N.V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij. Billiton” en f 1.4 miljoen aandeel in de winst van de Javasche Bank, op welke posten dit jaar geen betalingen plaats vonden en voorts door het achterblijven van bijna alle overige middelen, welke tot deze groep behooren.

Slechts de opbrengsten der Weeskamers en die voor het ijken van maten en gewichten gaven ten opzichte van de fractioneele jaarraming een gunstig verschil te zien van resp. f 0.124 en f 0.079 miljoen.

Schoolgelden brachten in de verslagmaand f 0.032 miljoen minder op dan in Juli 1931; in de eerste zeven maanden van 1932 werd hierop ontvangen f 3.242 miljoen tegenover f 3.228 miljoen in dezelfde periode van 1931 of circa f 0.014 miljoen meer.

De opbrengsten van de andere tot deze groep behorende middelen geven geen aanleiding tot bijzondere vermelding, met uitzondering van de baken- en loodsgelden, welke in de verslagmaand f 0.032 miljoen achterbleven bij Juli 1931 en in de eerste zeven maanden van 1932 totaal f 0.232 miljoen minder opbrachten dan in dezelfde periode van 1931.

Het algemeen verloop der landsmiddelen in het loopende jaar in vergelijking met de drie voorafgaande jaren moge blijken uit het volgende overzicht:

Maand	Opbrengst in miljoenen gulden					
	per maand			t/m. de maand		
	1929	1930	1931	1929	1930	1931
Januari	51.9	53.5	45.5	34.9	51.9	53.5
Februari	48.9	42.2	35.9	31.1	100.8	95.7
Maart	50.4	43.7	36.9	32.3	151.2	139.4
April	51.3	45.1	38.6	32.1	202.4	184.5
Mei	53.8	52.3	39.—	32.6	256.2	236.8
Juni	61.2	50.4	45.2	36.—	317.4	287.2
Juli	67.0	65.3	49.1	41.5	384.4	352.5
August	62.2	52.5	46.3		446.5	405.0
Sept.	62.4	59.3	46.2		508.9	464.3
October	71.6	57.2	41.4		580.4	521.5
Novemb.	56.1	46.9	45.6		636.6	568.4
Decemb.	72.2	63.1	49.2		708.7	631.5

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE TOESTAND IN DE ALUMINIUMINDUSTRIE.

(Een constante prijspolitiek. Valsche geruchten. Vestiging van een aluminiumindustrie in Nederland?)

Dr. Alfred Marcus te Berlijn schrijft ons:

In de aluminiumindustrie heeft de laatste vergadering van de als uitvoerend lichaam voor de Europeesch-Amerikaansche overeenkomsten optredende Alliance Aluminium Co. een zekere beslissing gebracht en wel in zooverre, dat het vraagstuk van een prijsverhoging, waarop van bepaalde zijden werd aangedrongen, in het geheel niet ter sprake is gekomen. De veronderstelling zal wel juist zijn, dat hiermede het — zoowel uit zakelijk als uit propagandistisch oogpunt volkomen gerechtvaardigde — continentale standpunt ten aanzien van het vraagstuk van den aluminiumprijs weder heeft gezegevierd. Men is hier toch in leidende kringen der meening toegedaan, dat de taak van de kartelvorming in tegenstelling tot de politiek van vele andere kartels hierin bestaat, dat de prijzen zooveel mogelijk en geleidelijk moeten dalen. Hierin ziet men terecht de beste propaganda voor een metaal, dat in vele takken van de verwerkende industrie nog baan moet breken. Het is zeker, dat de continentale groep op een nieuwe verlaging van den prijs zal aandringen, wanneer dit tot een verbetering van de marktpositie mocht leiden. Op het oogenblik is dit evenwel niet het geval, de voorraden van het kartel hebben hun hoogtepunt opnieuw overschreden en men vindt derhalve een stap in deze richting thans niet aanbevelenswaardig.

Juist het feit, dat de afzet te wenschen over laat, heeft er toe medegewerkt, dat in den laatsten tijd zekere geruchten over de Alliance Aluminium Co., resp. over het kartel, de ronde doen. Volgens deze geruchten zouden er zoowel organisatorische als financiële moeilijkheden bij de Alliance Aluminium Co. ontstaan zijn. Men trachtte de laatstgenoemde moeilijkheden door de opeenhooping van voorraden bij de genoemde maatschappij te verklaren. Dit is niet juist.

Evenmin juist zijn de berichten, die melden, dat Nederland als nieuwe concurrent in de internationale aluminiumindustrie zal optreden. In ieder geval zijn deze Nederlandsche berichten op bepaalde, niet oninteressante, feiten gebaseerd. Toen de Amerikaansche Mellon-Trust namelijk in 1924 trachtte de bauxietmijnen aan de Noordkust van Zuid-Amerika, Guyana, in handen te krijgen, gelukte dit wel zonder eenige moeite ten aanzien van Britsch-Guyana, doch in Ned.-Guyana trachtte de regeering uit het gebrek aan bauxiet, waaraan de Mellon-Trust destijds leed, een tegenprestatie te verkrijgen. Dit gelukte haar. De Mellon-Trust zegde toe, om binnen uiterlijk tien jaren in Nederland een aluminiumfabriek met een capaciteit van 10.000 ton per jaar op te richten en den bouw te financieren. Dit bedrijf zou worden gebaseerd op het bauxiet van Ned.-Guyana en tevens op dat van Ned.-Indië, waar eveneens bauxiet voorkomt.

De Amerikanen denken er evenwel in het geheel niet aan, om de verplichting, die zij acht jaren geleden onder geheel andere omstandigheden op zich hebben genomen, na te komen, temeer daar zij in het bauxiet uit Ned.-Guyana op het oogenblik in het geheel geen belang stellen en het delven van dat bauxiet reeds lang geleden werd stop gezet. De Nederlandsche berichten, die van de bovenvermelde plannen spreken, berusten wel op een overeenkomst, doch zijn overigens geheel fictief. Zij zijn dus voorloopig in het geheel niet ernstig op te vatten, temeer waar de Europeesche kartelvrienden van den Mellon-Trust het dezen buitengewoon kwalijk zouden nemen, wanneer deze trust de productie van de internationale aluminiumindustrie onder de omstandigheden, waarin deze thans verkeert, om een of andere, zelfs nog zoo eervolle, reden, zou uitbreiden. Men weet evenmin, op welke wijze de Mellon-Trust van Nederlandsche zijde

tot nakoming van zijn verplichtingen zou kunnen worden gedwongen, nu deze trust het bauxiet uit Suriname op het oogenblik niet noodig heeft en ook binnen afzienbaren tijd wel niet noodig zal hebben.

Derhalve mag nauwelijks worden aangenomen, dat ten aanzien van de aluminiumproductie voorshands wezenlijke veranderingen zullen worden ingevoerd, indien men geen rekening houdt met de sedert lang bekende Russische plannen, op welke verwezenlijking de internationale aluminiumindustrie zich reeds sedert lang heeft gebaseerd. Eenigszins anders zijn de verhoudingen bij de aluminium verwerkende industrie. Hier hebben de Zwitsers in zooverre een nieuwen weg aangegeven, doordat het hun na vele heel kostbare pogingen is mogen gelukken, bruikbare aluminiummeubels te construeeren. Het is mogelijk, dat in deze richting zeer beduidende verbruiksmogelijkheden voor het metaal en wel in concurrentie met het staal kunnen ontstaan. Doch dit is iets, wat eerst na vele jaren overzien kan worden. Belangrijk is de Duitse veldtocht voor het aluminium als Duitsch metaal. (Nadruk verboden)

AANTEKENINGEN.

De petroleumindustrie van Sovjet-Rusland.

Voor dengene, die de toekomst van de petroleumindustrie van Sovjet-Rusland met aandacht volgt, is het jaar 1932 van zeer groote beteekenis, zoo lezen wij in de eerste aflevering van het nieuwe „Bulletin Economique Russe”. Tot dit jaar heeft de productie zich als volgt ontwikkeld:

jaar	productie in miljoenen tons
1921	4,0
1922	4,8
1923	5,4
1924	6,1
1925	7,2
1926	8,8
1927	10,5
1928	12,1
1929	14,2
1930	18,6
1931	22,4

Aan deze constante uitbreiding is thans een einde gekomen, indien men afgaat op de door de Sovjet-regering vermelde gegevens betreffende de gemiddelde dagproductie.

	Gemiddelde dagproductie in 1000 tons.		
	1930	1931	1932
Januari	42,3	55,0	60,6
Februari	42,3	56,8	60,1
Maart	45,9	58,3	63,9
April	51,0	58,7	62,4
Mei	52,0	58,9	61,9
Juni	51,7	61,9	61,9
Juli	51,7	64,6	59,6
Augustus	53,4	64,8	56,3
September	55,2	64,6	55,5
October	56,4	64,5	
November	58,4	66,1	
December	58,5	64,1	

Stellig mag worden verwacht, dat de naphtaproductie voor 1932 die van 1931 in geen enkel opzicht zal overtreffen.

Indien men in aanmerking neemt, dat de toename gedurende de laatste twee bedrijfsjaren ten opzichte van het voorafgaande jaar 31 pCt. in 1930 en 20 pCt. in 1931 heeft bedragen, dan zal deze verhouding voor dit jaar nihil zijn.

Hoe treffend dit zoo juist genoemde verschijnsel is, het is nog opmerkelijker, indien men de in den loop van de jaren 1929—1932 verkregen cijfers vergelijkt met die, welke in het beroende vijfjarenplan waren voorzien. Uit de volgende tabel blijkt, dat de cijfers

van het plan slechts gedurende de eerste twee jaren van het vijfjarenplan werden verwezenlijkt, terwijl de bedrijfsjaren 1931 en 1932 een tekort van 4—5 miljoen ton, of een zesde van de in het plan voorziene productie te zien gaven:

Jaar	Productie volgens het plan in miljoenen tons	Werkelijke productie in % van het plan
1929	13,9	103,6
1930	18,4	100,5
1931	26,6	84,2
1932	27,5	81,4

Dit beeld van den loop van de petroleumproductie is nog ongunstiger, indien men er rekening mede houdt, dat het in bovenstaande tabel voor het jaar 1932 geraamde quantum van 27,5 miljoen ton, reeds einde 1931 werd verlaagd, toen de bestuurders van het plan de absolute onmogelijkheid inzagen om het voor het vierde jaar (1932) geraamde cijfer, t.w. 35 miljoen ton, en dat voor het vijfde jaar (46 miljoen ton) te bereiken.

Op deze wijze heeft het jaar 1932 — het vierde jaar van de vijfjarige periode, waarvan de Sovjets zooveel hadden verwacht en dat zelfs reeds de voltooiing van het eerste vijfjarenplan had moeten zien verwezenlijken — in plaats van een nieuwen vooruitgang een stilstand van de stijgende petroleumproductie gebracht.

De vraag rijst, in hoeverre de aldus geconstateerde achteruitgang in 1932 een toevallig verschijnsel, of een aanwijzing voor een mogelijken achteruitgang van de petroleumindustrie is.

Voor de beantwoording van deze vraag verwijzen wij naar de tweede tabel, die de schommelingen aantoont van de gemiddelde maandelijksche dagproductie gedurende de laatste drie jaren van het vijfjarenplan en die op deze wijze de tendenzen aangeeft van de richting, welke de productiecurve zal moeten volgen.

Zooals uit deze tabel blijkt, heeft de voortdurende toename van de geproduceerde hoeveelheid vanaf de eerste dagen van de naasting der petroleumindustrie in Nov. 1931 haar hoogtepunt bereikt, toen de gemiddelde dagproductie 66.120 ton bedroeg, waarna zij voor een tegengestelde tendens plaats maakte. Over September 1932 vertoont het cijfer van 55.500 ton een vermindering van 10.600 ton ten aanzien van het maximum van November 1931, dus een cijfer, dat overeenkomt met het quantum, dat twee jaar tevoren, September 1930, werd bereikt.

Ongetwijfeld is voor den belangrijkste tak van de Sovjet-Russische petroleumindustrie, die over haar lot beslist, te weten de productie, een moeilijke phase aangebroken, doordat de gemiddelde dagopbrengst in een periode van zeven maanden van 63.900 tot 55.500 ton, of met 14 pCt., per dag is gedaald.

Uit deze feiten blijkt onomstootelijk de onuitvoerbaarheid van het plan. Dit, in 1928 vastgestelde en nadien herhaaldelijk gewijzigde plan — zoodanig gewijzigd tijdens zijn verwezenlijking, dat het niet meer is, zooals zijn samenstellers het hadden ontworpen — heeft vanaf het begin van dit jaar moeten zwichten voor de eischen van het leven, dat een heel anderen weg heeft gevolgd dan de scheppers hadden aangezien.

De landbouwexportgewassen van Nederlandsch-Indië in 1931.

Wederom heeft het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Ned.-Indië als mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek een publicatie over de landbouwexportgewassen laten verschijnen. Evenals vroegere uitgaven geeft ook deze publicatie uitgebreid materiaal over den ondernemings- en Inlandschen landbouw van Ned.-Indië. Welke beteekenis de landbouwproducten voor den export hebben, moge uit het volgende blijken:

Waarde van den uitvoer door particulieren uit Ned.-Indië.	In mill. gld.			In procenten.		
	1931	1930	1929	1931	1930	1929
Ondernemingslandbouw-producten	342	600	688	44.0	51.9	47.7
Bevolkingslandbouw-producten	165	259	395	21.2	22.4	27.4
Mijnbouwproducten	185	249	264	23.8	21.5	18.3
Overige goederen	85	49	96	11.0	4.2	6.6
Totaal	777	1.157	1.443	100	100	100

De groote verscheidenheid van landbouwgewassen blijkt uit het feit, dat er speciale gewassen zijn, welke uitsluitend op ondernemingen worden verbouwd en andere welke daarentegen geheel in den Inlandschen landbouw worden geteeld. Ook zijn er nog veel producten, welke in wisselende percentages van beide takken van voortbrenging afkomstig zijn. Onderstaand staatje geeft hiervan een overzicht:

Percentage der uitvoeren, afkomstig van ondernemings- en Inlandschen landbouw.

	1931		1930		1929	
	Onder-neming	Bevolking	Onder-neming	Bevolking	Onder-neming	Bevolking
Suiker	99	1	99	1	99	1
Cacao	92	8	82	18	87	13
Thee	81	19	80	20	78	22
Gambir	56	44	67	33	62	38
Caoutchouc	65	35	63	37	64	36
Koffie	43	57	46	54	31	69
Aetherische oliën	33	67	41	59	38	62
Nootmuskaat-foelie	36	64	35	65	35	65
Tabak	21	79	19	81	20	80
Kapokproducten	9	91	11	89	4	96
Klapperproducten	5	95	6	94	10	90
Peper	1	99	1	99	1	99

Ned.-Indië heeft een zeer belangrijk aandeel in de wereldproductie van enkele tropische producten, zooals kinabast, peper, coca, kapok; de productie van de andere gewassen, hoewel voor den Ned.-Indischen landbouw van veel betekenis, zooals suiker en koffie, maakt maar een betrekkelijk klein percentage van de werelduitvoeren uit.

In onderstaand staatje wordt daarvan een overzicht gegeven.

Product	Uitvoerexcedenten.			
	Wereldexp. in tonnen 1930	Nederlandsch-Indië Export in tonnen 1930	in % van den wereldexp. 1930	in % van den wereldexp. 1929
Rubber ¹⁾	840.245	244.053	29	35
Suiker	27.314.000	2.915.866	11	10
Koffie	1.543.649	60.606	4	6
Thee	403.882	72.019	18	17
Kina ²⁾	12.710 ⁴⁾	11.878	93	94
Klapperproducten ³⁾	1.508.554	399.967	27	29
Oliepalm-producten	845.546	57.654	7	5
Agave	224.807	65.666	29	22
Cacao	539.465	1.463	0.2	0.2
Cocabladd	?	367	?	?
Kapok	26.239	20.732	79	73
Peper	43.202	32.399	75	69

¹⁾ Inclusief ficusrubber, en voor bevolkingsrubber excl. vocht en vuil. ²⁾ Productie. ³⁾ Versche klappers, geraspte klapper, copra en olie, alles in copra omgerekend.

⁴⁾ Voor Br.-Indië geschat op 582 ton.

De invloed van de crisis is in Ned.-Indië vooral merkbaar in de geweldige prijsdaling van de landbouwproducten. De gemiddelde uitvoerwaarde van alle landbouwproducten daalde van f 343 in 1927 tot f 144 in 1931. Daarentegen is bij de aanplantingen en de productie in het algemeen nog weinig van de hevige depressie te bespeuren, zooals uit de volgende gegevens van suiker en rubber blijkt.

Suiker.

Ondanks de suiker crisis is in 1931 de geoogste oppervlakte nog uitgebreid, zooals uit het volgende staatje blijkt:

Jaar	Uitgestrektheid van den verwerkten eigen aanplant (in H.A.).		Totaal
	Op gronden van de onderneming	Op van de bevolking gehuurde gronden	
1931	41.203	154.666	195.869
1930	40.420	153.272	193.692
1929	39.106	152.260	191.366
1928	39.999	149.472	189.471

Eerst dit jaar zal volgens het Chadbourne-plan met een aanzienlijke vermindering van den aanplant te rekenen zijn, die in 1933 nog grootere proporties zal aannemen. De suikerproductie van Java en het aandeel in de riet- en in de totale suikerproductie bedroeg als volgt:

Jaar	Java-productie	Percentage dat de Java-oogst uitmaakt van	
		Riet	Totaal
1926/27	2.351.232 ton	14,8	10,0
1927/28	2.923.550	17,7	11,4
1928/29	2.870.979	15,8	10,4
1929/30	2.915.866	16,2	10,7
1930/31	2.772.443	16,0	9,6
1931/32	2.500.000	14,3	9,5

Rubber.

Evenals bij suiker is ook bij dit belangrijke export-product de aanplant, maar tevens ook de productie in 1931 toegenomen.

Jaar	Aanplant in H.A.		Productie in tonnen van 1000 K.G. aan droge rubber		Tot. N. I.
	Ondernemingen	Bevolking	Ondernemings-rubber	Bevolking-rubber ¹⁾	
1931	582.278		165.799	89.399	255.198
1930	573.014		153.530	90.496	244.026
1929	547.556	Onbekend	154.154	108.584	262.738
1928	525.646		140.928	91.353	232.281
1927	485.473		130.895	100.491	231.386

¹⁾ Alleen hevearubber.

Om na te gaan in welke mate de ondernemingen op de ongunstige omstandigheden hebben gereageerd, werden over 1931 en 1932 gegevens opgevraagd betreffende de potentiële productie. Een overzicht van de werkelijke productie in 1931 en de getaxeerde productie voor 1932 vergeleken met de potentiële productie geeft onderstaand staatje.

1931	Potentiële productie	Werkelijke productie	Werk. prod.
			in % van de pot. productie
J. M.	78.776 ton	70.894 ton	90,0
B. G.	103.562 "	94.915 "	91,7
N. I.	182.338 "	165.799 "	90,9
Geraamde productie			
1932	Potentiële productie	Geraamde productie ¹⁾	in % van de pot. productie
			productie
J. M.	82.380 ton	59.179 ton	71,8
B. G.	108.256 "	90.152 "	83,3
N. I.	190.636 "	149.331 "	78,3

¹⁾ Geraamde productie gecorrigeerd t/m. Juni; op eind Juni 1932 is een oppervlakte van 103.561 H.A. of 27 % v. h. totaal tapbare oppervlakte op ult. 1931 buiten tap gesteld.

Voor de wereldproductie van rubber ziet men zeer verschillende cijfers opgegeven, die meestal betrekking hebben op de uitvoeren en niet op de producties. In de hieronder vereenigde cijfers is zooveel mogelijk de werkelijke productie van *nieuwe rubber* opgegeven en slechts, indien dit niet mogelijk was, zijn uitvoercijfers gebruikt.

	Productie van rubber in tonnen van 2.240 lbs. (1.016 KG.).			
	1931	1930	1929	1928
Malakka	434.857	445.900	449.600	297.500
Ned.-Indië	251.182	240.210	258.733	228.832
Ceylon	61.500	75.500	80.500	56.000
Britsch-Indië	8.472	10.782	11.720	10.795
Br. N.-Borneo	6.247	7.115	7.381	6.799
Serawak	10.451	10.310	11.313	10.750
Siam	2.963	3.900	2.900	2.700
Fransch-Indo-China	11.714	10.289	10.934	9.638
Andere plantage rubber	3.037	2.100	5.100	4.300
Totaal plantage rubber	790.423	806.106	838.181	627.134
Brazilië	13.320	17.137	22.598	24.556
Andere wilde rubber	2.575	3.770	5.015	4.950
Totaal wilde rubber	15.895	20.907	27.613	29.506
Totaal Generaal	806.318	827.013	865.794	656.820

De resultaten van het landbouwbedrijf over het boekjaar 1931/1932.

Rectificatie. In dit artikeltje, opgenomen in het nummer van 26 October jl., schreef ik, dat de Indexcijfers voor den Landbouw opgesteld en gepubliceerd worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Deze mededeeling berust op een vergissing; de bedoelde Indexcijfers zijn afkomstig van de Directie van den Landbouw. M.

MAANDCIJFERS.

POSTCHEQUE EN GIRODIENST.

(In duizenden guldens).

	Augustus 1932		Augustus 1931	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Nieuwe rekeningen.	1.608	—	1.360	—
Rekeningen op ult ^o .	197.256	—	178.245	—
Bijschrijvingen	2.387.031	448.547	2.197.585	462.504
a. Stortingen	911.549	96.075	905.896	103.375
b. Overschrijvingen.				
1. van and. rek. ¹⁾	1.475.373	323.062	1.291.594	329.164
2. van Ned. Bank.	109	29.338	95	29.911
c. And. onderwerpen	—	72	—	54
Afschrijvingen	1.617.912	452.983	1.432.759	467.465
a. Chèques	317.972	77.212	294.701	77.770
b. Overschrijvingen				
1. op andere rek. ²⁾	1.284.558	323.062	1.126.230	329.164
2. naar Ned. Bank	818	52.634	924	60.458
c. And. onderwerpen	14.564	75	10.904	73
Tegode op ult ^o	—	155.551	—	119.522
Beleggingen	—	104.819	—	93.354

¹⁾ Hierin begrepen overschrijvingen uit het buitenland 3.475 met f 580 Aug. 1932 en 3.485 met f 587 Aug. 1931.

²⁾ Idem naar het buitenland 27.894 met f 2.470 Aug. 1932 en 23.371 met f 2.729 Aug. 1931.

OVERZICHT DER OPBRENGSTEN VAN HET STAATSBEDRIJF DER P.T.T.

SEPTEMBER 1932.

Omschrijving	Werkelijke opbrengst Sept. 1932	Meer of minder dan	
		Sept. 1931	Begroting
Posterijen	f 3.155.617	— f 311.417	— f 362.283
Telegrafie	„ 411.198	— „ 80.516	— „ 51.982
Telefonie	„ 2.007.578	— „ 47.082	— „ 136.452
Postchèque- en Girodienst	„ 407.747	+ „ 42.676	+ „ 148.347
Totalen	f 5.982.140	— f 396.339	— f 402.370

GIRO-KANTOOR DER GEMEENTE AMSTERDAM.

	Sept. 1932		Sept. 1931	
	In millioenen	Aantal	In millioenen	Aantal
Giro's (eenzijdige vermelding)				
Girobetalingen aan gemeentestellingen	f 13.3	37.870	f 16.5	35.799
particulieren	„ 20.5	152.429	„ 23.4	143.011
Geldomzet.				
Ontvangsten	„ 4.9	7.475	„ 5.4	7.734
Betalingen	„ 8.3	37.716	„ 11.4	36.639
Part.rekeninghouders	„ 34.- ¹⁾	48.038 ²⁾	„ 32.- ¹⁾	45.920 ²⁾
Gelden voor 1 jaar vast hebben gedeponneerd	„ 9.8	4.413 ²⁾	„ 9.8	4.363 ²⁾

¹⁾ Gemiddeld saldo te goed. ²⁾ Einde der maand.

OVERZICHT VAN DE INDISCHE MIDDELEN.

(In Gulden).

Omschrijving	Juli 1932	1e zeven mnd. 1932	1e zeven mnd. 1931
Belastingen.			
Pachten	5	56	68
Invoerr. incl. Landsgoed.	4.017	27.162	33.331
Uitvoerr. incl. Landsgoed.	150	1.704	2.703
Accijns op gedistilleerd ..	31	515	475
„ „ bier	—	—	—
„ „ petroleum	2.651	18.352	17.170
„ „ lucifers	353	2.971	4.246
„ „ tabak	9	52	44
Andere ontv. I. U. en A...	17	110	136
Statistiekrecht	170	1.426	2.063
Personeele belasting ...	342	2.621	2.514
Inkomstenbelasting	4.104	22.981	23.564
Vennootschapsbelasting ..	1.222	5.877	7.691
Vermogensbelasting	—	—	—
Verponding	1.667	6.962	9.396
Recht van openb. verkoop.	566	2.103	2.038
Zegelrecht	1.182	5.264	5.801
Overschr. van vaste goed.	177	1.300	1.405
Recht v. succ. en overgang	18	307	167
Vergunning speelafels ..	3	53	51
Slachtbelastingen	487	3.325	3.594
Bijzondere bel. buitengew.	6	53	73
Hoofdgeld	8	37	38
Landelijke inkomsten ...	3.197	12.578	15.070
Belasting op loterijen ...	108	414	517
Motorbelasting i.d. B. Gew.	15	21	—
Opgeheven belastingen ..	35	97	181
Crisisheffing o. h. inkomen	1.159	3.338	—
Totaal	21.699	119.679	132.336
Monopolies.			
Opium excl. opiumfabriek	1.437	10.640	15.597
Pandhuizen	1.106	10.638	13.272
Zout	1.159	8.366	8.362
Totaal	3.702	29.644	37.231
Producten.			
Kina en Thee	56	179	584
Landscaoutchoubedrijf ..	80	753	1.338
Boschwezen	1.023	5.197	7.364
Goud en zilver	—	—	539
Banka-tin	607	6.014	14.928
Steenkolen	444	4.171	6.505
Totaal	2.210	16.314	31.258
Bedrijven.			
Havenwezen	3.056	9.443	9.314
Baggerdienst	841	2.088	1.715
Waterkracht en Electricit.	276	1.725	1.328
Landsdrukkerij	76	676	403
Post-, Telegr.- en Tel. dienst	2.076	15.221	17.215
Spoor- en Tramwegen	4.520	27.020	33.794
Totaal	10.845	56.173	63.769
Diverse middelen.			
Winsttaandeel „Billiton” ..	—	—	2.000
Winsttaandeel Jav. Bank ..	—	—	1.441
Afstand van grond	129	1.941	2.204
Mijnconcessies	48	356	587
Boeten en verbeurdverkl.	93	634	847
Leges en salarissen	37	270	257
Heffing terzake van gesl. werkovereenkomsten ..	12	89	140
Opbrengst d. Weeskamers	52	474	457
Kadaster	27	206	213
Ontv. Gevangeniswezen ..	572	2.086	2.858
Afkoop heerdienst. B.G.	288	2.202	3.145
Schoolgelden	383	3.242	3.228
Ontv. groote ziekeninricht. en krankz.-gestichten ..	78	525	651
Ijk van maten en gew...	78	377	364
Verk. en verh. van huizen	115	1.183	1.362
Ontv. waterleidingen	47	289	284
Bakengelden	185	1.369	1.498
Loodsgelden	218	1.614	1.717
Allerlei	891	2.011	2.233
Totaal	3.253	18.868	25.486
Recapitulatie.			
Totaal belastingen	21.699	119.679	132.336
„ monopolies	3.702	29.644	37.231
„ producten	2.210	16.314	31.258
„ bedrijven	10.845	56.173	63.769
„ diverse middelen ..	3.253	18.868	25.486
Totaal generaal. . . .	41.709	240.678	290.080

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN. GELDKOERSEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen. BANKDISCONTOS.

Table of bank discounts for various cities including Ned. Bk., Athene, Batavia, Belgrado, Berlijn, Boekarest, Brussel, Budapest, Calcutta, Dantzig, Helsingfors, and Kopenhagen.

OPEN MARKT.

Table showing market rates for Amsterdam, Londen, Berlijn, Daggeld, Maandgeld, Part. disc., Waren-wissel, and New York Daggeld from 1932 to 1914.

1) Koers van 4 Nov. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table of exchange rates in the Netherlands for cities like Londen, Berlijn, Parijs, Brussel, and Batavia from 1932 to 1914.

Table of exchange rates for Zwitserland, Weenen, Praag, Boekarest, Milaan, and Madrid from 1932 to 1914.

Table of exchange rates for Stockholm, Kopenhagen, Oslo, Helsingfors, Buenos-Aires, and Montreal from 1932 to 1914.

* Notering te Amsterdam. ** Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In het eerste nummer van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table of cable exchange rates for London, Parijs, Berlijn, and Amsterdam from 1932 to 1931.

KOERSEN TE LONDEN.

Table of exchange rates in London for various international cities like Alexandria, Athene, Bangkok, Budapest, Buenos Aires, Calcutta, etc.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

Table of silver and gold prices from 1932 to 1914, including Londen and N. York.

STAND VAN 'S RIJKS KAS

Table showing the financial status of the Dutch Treasury, including assets (Vorderingen) and liabilities (Verplichtingen).

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table of floating Dutch-Indiian debt, detailing assets and liabilities.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 7 November 1932.

Activa.			
Binnenl. Wissels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f	3.325.521,70	
	Bijbnk. "	184.979,35	
	Ag.sch. "	6.341.612,29	f 37.852.113,34
Papier o. h. Buitenl. in disconto			"
Idem eigen portef.	f	71.335.835,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.			" 71.335.835,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f	23.260.559,89	
	Bijbnk. "	5.760.286,81	
	Ag.sch. "	45.067.612,87	
	f	74.088.459,57	
Op Effecten	f	72.978.650,51	
Op Goederen en Spec.		1.109.809,06	" 74.088.459,57
Voorschotten a. h. Rijk			"
Munt en Muntmateriaal			
Munt, Goud	f	100.695.945,—	
Muntmat., Goud		934.312.760,64	
	f	1.035.008.705,64	
Munt, Zilver, enz.		18.557.274,04	
Muntmat., Zilver			" 1.053.565.979,68 ¹⁾
Belegging 1/5 kapitaal, reserves en pensioenfond's		20.126.815,81	
Gebouwen en Meub. der Bank		5.000.000,—	
Diverse rekeningen		14.721.465,93	
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)		19.331.195,17	
	f	1.296.021.864,50	
Passiva.			
Kapitaal	f	20.000.000,—	
Reservefond's		3.000.000,—	
Bijzondere reserve		5.000.000,—	
Pensioenfond's		8.213.178,51	
Bankbiljetten in omloop		984.285.440,—	
Bankassigatiën in omloop		21.569,19	
Rek.-Cour. f Het Rijk saldo's: Anderen	f	2.181.602,98	
		270.588.035,08	" 272.769.638,06
Diverse rekeningen		2.732.038,74	
	f	1.296.021.864,50	
Beschikbaar metaalsaldo	f	550.216.479,52	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.		1.375.541.195,—	
¹⁾ Waarvan in het buitenland	f	5.520.302,58.	

Voorname posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo ¹⁾	Dek-kings-perc.	
7 Nov. '32	100696	934.313	984.285	272.791	550.216	84
31 Oct. '32	100696	934.181	1002.603	264.875	546.353	83
24 " '32	100695	934.181	965.223	295.951	549.260	83
17 " '32	100695	934.202	976.867	284.093	548.676	83
10 " '32	100695	934.142	990.835	270.145	547.812	83
3 " '32	100693	934.014	1014.286	254.778	543.947	83
9 Nov. '31	94.892	769.709	1058.273	205.681	386.650	70
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ²⁾
7 Nov. 1932	37.852	—	74.088	71.336	14.721
31 Oct. 1932	39.744	—	82.114	71.336	14.744
24 " 1932	40.318	—	75.503	71.336	14.478
17 " 1932	41.871	—	74.982	71.336	14.285
10 " 1932	41.360	—	80.942	71.336	17.581
3 " 1932	40.497	—	78.673	71.336	14.456
9 Nov. 1931	132.748	—	112.806	81.549	60.647
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Sedert den bankstaat van 4 Jan. 1929 op de basis van 2/5 metaaldekking. ²⁾ Onder de activa.

SURINAAMSCHE BANK.

Voorname posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen ¹⁾
8 Oct. 1932..	869	1.181	523	808	2.356
1 " 1932..	889	1.330	472	829	2.355
24 Sept. 1932..	892	1.035	673	832	2.328
17 " 1932..	892	1.081	509	837	2.338
10 Oct. 1931.	900	1.243	690	1.020	354
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluftp. der activa.

JAVASCHE BANK.

Voorname posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
5 Nov. 1932	148.440		216.250	28.700	50.460
29 Oct. 1932	151.000		213.720	33.400	52.152
22 " 1932	150.250		214.790	31.830	51.602
8 Oct. 1932	103.625	44.945	222.034	28.189	48.480
1 " 1932	103.622	45.510	217.430	29.992	50.163
24 Sept. 1932	103.632	45.167	216.228	32.661	49.245
17 " 1932	103.633	44.967	218.932	31.295	48.509
7 Nov. 1931	132.113	44.587	242.334	26.073	69.337
8 " 1930	138.783	34.150	263.044	41.534	51.102
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
5 Nov. 1932	18.500	58.480		32.930	61
29 Oct. 1932	18.750	59.060		31.630	61
22 " 1932	19.030	59.670		30.990	61
8 Oct. 1932	19.198	9.261	40.776	29.676	60
1 " 1932	17.878	9.292	40.428	31.083	60
24 Sept. 1932	17.750	9.413	39.440	30.154	60
17 " 1932	17.730	9.540	39.321	29.584	62
7 Nov. 1931	3.532	8.938	43.042	33.206	66
8 " 1930	30.766	9.185	46.452	40.627	57
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluftp. activa.

BANK VAN ENGELAND.

Voorname posten in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	Disc. and Securities
2 Nov. 1932	140.460	361.472	52.950	11.954	17.536
26 Oct. 1932	140.441	358.431	55.992	11.597	18.134
19 " 1932	140.416	359.218	55.204	11.606	20.048
12 " 1932	140.396	361.414	53.008	11.644	17.725
5 " 1932	140.401	362.521	51.900	11.676	17.387
28 Sept. 1932	140.397	359.784	54.637	12.069	18.072
4 Nov. 1931	121.909	358.857	36.833	10.751	32.090
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾	
2 Nov. '32	78.813	7.019	102.672	34.898	53.988	37 ⁸ / ₁₆
26 Oct. '32	66.998	25.426	77.336	33.588	57.010	41 ¹³ / ₁₆
19 " '32	66.238	30.751	71.934	33.741	56.198	41 ⁹ / ₃₂
12 " '32	68.108	15.032	83.534	35.236	53.982	40 ⁸ / ₁₆
5 " '32	67.708	11.689	85.690	34.633	52.880	40
28 Sept. '32	69.918	23.418	80.626	33.397	55.613	40 ¹³ / ₃₂
4 Nov. '31	57.826	19.877	60.936	40.209	38.052	31 ¹³ / ₃₂
22 Juli '14	11.005	14.736	42.185	29.297	52	

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voorname posten in miljoenen francs.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
28 Oct. '32	82.909	1.275	2.981	5.639	2.002	2.764	3.200
21 " '32	82.677	1.260	2.910	5.095	2.077	2.761	3.200
14 " '32	82.651	1.250	2.910	5.017	2.082	2.754	3.200
7 " '32	82.644	1.245	2.900	4.891	2.083	2.780	3.200
30 Oct. '31	64.648	931	14.857	21.553	12.744	2.712	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
28 Oct. '32	6.621	2.364	82.205	2.430	2.123	21.229
21 " '32	6.621	2.183	80.549	632	2.261	23.482
14 " '32	6.621	2.109	81.101	324	2.643	22.654
7 " '32	6.621	2.224	81.778	406	2.489	21.999
30 Oct. '31	5.065	2.372	83.639	1.580	6.647	22.954
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluftp. activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan bij buitencirc. banken ¹⁾	Devezen als gouddekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
31 Oct. 1932	817,3	61,3	123,0	2.857,1	197,8
23 " 1932	796,8	63,4	137,2	2.616,9	85,0
15 " 1932	796,8	63,4	135,2	2.747,2	92,1
7 " 1932	796,4	63,4	134,8	2.909,6	101,5
30 Sept. 1932	796,3	63,4	132,9	2.991,4	242,0
31 Oct. 1931	1.444,5	87,3	130,7	4.009,5	239,5
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effecten	Diverse Activa ²⁾	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
31 Oct. 1932	362,3	794,5	3.620,0	389,5	777,1
23 " 1932	362,2	807,9	3.414,0	376,9	750,0
15 " 1932	362,2	812,7	3.519,0	366,9	744,1
7 " 1932	362,2	820,1	3.618,3	412,2	741,8
30 Sept. 1932	362,4	790,2	3.754,6	450,6	730,5
31 Oct. 1931	102,9	898,1	4.745,9	518,1	838,4
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	94,4	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 31, 23, 15, 7 Oct., 30 Sept. '32 en 31 Oct. '31 resp. 20; 33; 26; 27; 15; 11 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Voornaamste posten in miljoenen Belgas.

Data 1932	Goud		Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheidsfondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen						Schatkist	Partic.
3 Nov.	2613	64	681	64	367	40	3.659	49	110
27 Oct.	2611	64	683	50	367	40	3.637	16	152
20 "	2610	63	692	54	367	40	3.634	6	177
13 "	2609	63	719	55	367	40	3.665	6	173
6 "	2595	63	693	61	367	40	3.681	2	127
5 Nov. ¹⁾	2558	29	920	67	290	40	3.606	48	219

¹⁾ 1931.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Goudvoorraad		Wettig betaalmiddel Zilver etc.	Wissels	
	Totaal bedrag.	Dekking F. R. Notes		In herdisc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
19 Oct. '32	2.955,6	2.259,4	196,5	313,5	33,6
12 " '32	2.932,0	2.245,7	192,1	327,7	33,3
5 " '32	2.912,5	2.229,4	196,9	333,4	33,3
28 Sept. '32	2.878,6	2.215,1	205,9	339,6	33,6
21 " '32	2.864,7	2.199,3	202,1	359,0	33,7
14 " '32	2.832,6	2.187,2	202,2	401,9	33,7
21 Oct. '31	2.764,1	1.606,0	163,3	698,3	769,1

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking-perc. ¹⁾	Algem. Dekking-perc. ²⁾
19 Oct. '32	1.851,0	2.717,4	2.391,8	153,0	57,8	61,7
12 " '32	1.850,9	2.737,8	2.357,1	153,0	57,5	61,3
5 " '32	1.851,3	2.744,9	2.345,0	153,0	57,2	61,1
28 Sept. '32	1.853,7	2.721,0	2.353,1	153,0	56,7	60,8
21 " '32	1.851,5	2.759,1	2.315,1	153,0	56,4	60,4
14 " '32	1.850,9	2.789,1	2.298,6	153,1	55,6	59,6
21 Oct. '31	727,0	2.383,4	2.507,3	164,7	56,5	59,9

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Aantal banken	Disconto's en beleen.	Beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
12 Oct. '32	107	10.634	8.347	1.799	17.519	5.660
5 " '32	107	10.637	8.245	1.828	17.445	5.644
28 Sept. '32	101	10.706	8.201	1.831	17.477	5.640
21 " '32	113	10.729	8.201	1.767	17.330	5.627
14 " '32	148	10.766	7.790	1.810	16.989	5.610
14 Oct. '31	414	13.680	7.821	1.680	19.405	6.536

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 8 November 1932.

De aanvoeren van tarwe aan de binnenlandsche markten in de Ver. Staten en in Canada zijn in omvang verminderd en het aanbod was dientengevolge minder dringend. De koersen konden aan de termijnmarkten te Chicago en te Winnipeg verbeteren, nadat zij in de eerste helft der week nog verder waren gedaald. Te Chicago werkten tot de verbeterde stemming de berichten over de wintertarwe mede. Het droge weer heeft den uitzaai belemmerd en den groei van het gezaaide tegengehouden. Wel is in verschillende streken regen gevallen, doch klachten over droogte worden nog steeds gehoord. Een vermindering in de bebouwde oppervlakte wordt algemeen voorspeld, zelfs wordt een schatting gehoord van de bebouwde oppervlakte van 37½ miljoen acres tegen 41 miljoen in het vorige jaar. Ook meent men, dat de wintertarwe door de droogte niet in goede conditie den winter in zal gaan. Dan wordt nog voorspeld, dat spoedig een kleinere schatting van de opbrengst der zomertarwe te verwachten is, wat ook tot de betere stemming in Chicago meewerkte, evenals eene verbetering der fondsenmarkt. Van meer belang dan de prijzen in Chicago zijn voor den Europeeschen koper die in Winnipeg, omdat tarwe in de Vereenigde Staten niet op exportpariteit staat. Het schijnt dat Canada vóór de sluiting der scheepvaart op de meren en in Montreal zooveel mogelijk tarwe wil exporteeren en het aanbod blijft dringend. De prijzen hebben de verbetering te Winnipeg niet geheel gevolgd door de flauwe stemming van den Canadeeschen Dollar, die gedurende de laatste week vrij belangrijk is gedaald. Het weer in Canada werd gunstiger voor het afdoersen in het Noorden, doch men meent, dat er een flink gedeelte der tarwe vochtig moet zijn. In Engeland zal aan Canadeesche tarwe een voorkeur van 2 shilling per quarter worden gegeven door op niet Britsche tarwe een invoerrecht te heffen van die hoogte. Deze voorkeur geldt echter niet voor uit havens der Vereenigde Staten uitgevoerde Canadeesche tarwe, zoodat in den winter de ijsvrije Canadeesche havens gebruikt zullen moeten worden, waarheen de vervoerkosten hooger zijn dan naar die in de Vereenigde Staten. In verband met het voorkeurstarif koopt men in Engeland op het oogenblik niet gaarne andere dan Britsche tarwe en voor Argentijnsche soorten bestaat weinig belangstelling, niettegenstaande deze goedkoop worden aangeboden. De vooruitzichten in Argentinië blijven gunstig, hoewel nog steeds over schade door sprinkhanen wordt gesproken. De met tarwe bebouwde oppervlakte wordt in Argentinië geschat op 19.782.000 acres tegen 17.288.000 acres in het vorige jaar. Argentijnsche afluaders zijn dringend met nieuwe tarwe aan de markt en verschillende zaken kwamen naar het continent tot stand. Tegen het einde der week verbeterden de prijzen weder. Ook uit Australië blijven de berichten gunstig luiden en het binnenhalen van den oogst is onder gunstige omstandigheden begonnen. Nieuwe oogst Australische tarwe wordt ruimschoots aangeboden tot in den loop der week langzaam teruglopende prijzen. Geregeld komen daarin zaken tot stand, het verre Oosten kocht op sommige dagen groote hoeveelheden ter verlading in December en de eerste maanden van het volgende jaar. Het aanbod van oude oogst Australische tarwe in stoomende en ladende booten is beperkt en deze zijn prijshoudend. In Rusland is betere voortgang met den uitzaai van wintertarwe gemaakt kunnen worden. In Roenië is dit ook het geval in het Noorden doch in het Zuiden is nog achterstand. Het Landbouwinstituut te Rome heeft berekend, dat op 1 Augustus 1932 nog een voorraad oude tarwe in exporteerende landen aanwezig was van 570 miljoen bushels, welke voorraad voldoende zou zijn om 9/10 van de wereldbehoefte in dit seizoen te dekken. Het slot aan de termijnmarkt te Chicago was ½ dollarcent hooger, te Winnipeg 1½ dollarcent hooger, te Buenos Aires 2 centavos hooger voor November, 9 centavos hooger voor Februari; te Rosario 20 centavos hooger voor November, 17 centavos hooger voor Februari.

De prijzen voor rogge zijn in Noord-Amerika gestegen en de omzetten zijn dientengevolge weder verminderd. In hoofdzaak wordt in de behoefte aan rogge voorzien uit de disponibile voorraden Russische rogge, welke roggesoort het goedkoopst in prijs is en waarvan geregeld beperkte hoeveelheden worden verkocht. De termijnmarkt voor rogge te Winnipeg sloot 3 dollarcent hooger.

Voor disponibile en spoedig verwachte Plata-ma's bestond in de afgelopen week goede vraag en de prijzen konden zich vrijwel handhaven. In het midden der week trad wel eene kleine verlaging in, doch die werd later

Door den Koffie-Raad is bekend gemaakt, dat in de afgelopen week vernietigd zijn 6000 balen te Rio en 46.000 balen in Sao Paulo. Van vernietiging op de andere plaatsen werd ook ditmaal wederom geen melding gemaakt.

De kost- en vrachtaanbiedingen van gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping zijn thans ongeveer \$ 11.65 à 11.75 per cwt. en van dito Prime ongeveer \$ 11.85 à 11.95, terwijl zij voor Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verscheping, zijn \$ 9.40 à 9.50.

Van Nederlandsch-Indië zijn in de laatste dagen zoo goed als geen offertes uit de eerste hand ontvangen. Vanaf 1 Januari tot 20 October waren dit jaar reeds van Java, Sumatra en Celebes tezamen 1.179.171 balen verscheppt tegen 696.943 balen in het jaar tevoren, hetgeen een verschil maakt van bijna 500.000 balen. Tengevolge van deze buitengewoon groote verschepingen schijnt de oogst op verschillende plaatsen reeds bijna uitverkocht te zijn en klaarblijkelijk wordt met den verkoop van het nog resteerende op het oogenblik geen haast gemaakt. De tweede-handsaanbiedingen komen thans ongeveer uit op:

Palembang Robusta, November-verscheping, 18 ct.; Benkoelen Robusta, November-verscheping, 18½ ct.; Mandheling Robusta, November-verscheping, 19½ ct.; W.I.B. f.a.g. Robusta, November-verscheping, 23 ct., alles per ½ K.G. cif, uitgeleverd gewicht, netto contant. Deze prijzen zijn gelijk aan die van een week geleden.

De noteringen aan de termijnmarkt te Rotterdam liepen aanvankelijk een fractie op, doch daarna daalden zij tot ¼ à ⅓ ct. onder die van verleden week. Bij het opgemaakt van dit Overzicht noteert December 22½, Maart 20½, Mei 20¼ en September 19⅞ ct. per ½ K.G.

In loco is de afzet nog zeer gering. De officieele noteringen te Rotterdam bleven onveranderd 34 ct. per ½ K.G. voor Superior Santos en 25 ct. voor Robusta.

De slot-noteringen te New-York waren:

	Gemengd Contract (basis Rio No. 7)				Santos-Contract (basis Santos No. 4)			
	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.
7 November	\$ 6.10	5.74	5.62	5.42	8.99	8.45	8.18	7.98
31 October	6.35	5.92	5.79	5.60	9.28	8.72	8.46	8.23
24 October	6.40	6.03	5.89	5.70	9.36	8.85	8.55	8.29
17 October	6.40	5.95	5.82	5.65	9.40	8.87	8.57	8.27

De dezer dagen verschenen Statistiek van de Firma G. Duuring & Zoon te Rotterdam geeft aan, dat in October de aanvoer geweest is als volgt:

	1932 bn.	1931 bn.	1930 bn.
in Europa	778.000	739.000	812.000
„ Ver. Staten van Amerika	873.000	972.000	970.000
Totaal.....	1.651.000	1.711.000	1.782.000

De Aanvoeren in Europa en in Amerika tezamen gedurende de eerste tien maanden van het jaar bedroegen 17.628.000 balen tegen 21.293.000 balen in 1931 en 18.991.000 balen in 1930.

De Afleveringen in October waren:

	1932 bn.	1931 bn.	1930 bn.
in Europa	890.000	913.000	959.000
„ Ver. Staten van Amerika	975.000	890.000	1.075.000
Totaal.....	1.865.000	1.803.000	2.034.000

De Afleveringen in Europa en in Amerika tezamen gedurende de eerste tien maanden van het jaar waren 18.566.000 balen tegen 19.905.000 balen in 1931 en 18.831.000 balen in 1930.

Vanaf 1 Juli tot 31 October waren de Aanvoeren in Europa en in Amerika tezamen 5.399.000 balen tegen 7.133.000 balen in 1931 en 6.612.000 balen in 1930, terwijl de Afleveringen bedroegen 6.828.000 balen tegen 7.037.000 balen in 1931 en 7.120.000 balen in 1930.

De zichtbare voorraad was op 1 November in Europa 1.622.000 balen tegen 1.734.000 balen op 1 October. In Amerika bedroeg hij 1.494.000 balen tegen 1.596.000 balen op 1 October. In Europa en in Amerika tezamen was de zichtbare voorraad dus op 1 November 3.116.000 balen tegen 3.330.000 balen op 1 October. Hij bedroeg op 1 November 1931 — 3.907.000 balen en op 1 November 1930 — 2.455.000 balen.

De zichtbare wereldvoorraad was op 1 November 6.302.000 balen tegen 5.677.000 balen op 1 October en 6.358.000 balen verleden jaar. In deze cijfers zijn niet begrepen de voorraden in het binnenland van Brazilië, waarvan het cijfer van 1 November en van 1 October nog niet bekend is, doch die op 1 November 1931 bedroegen 25.808.000 balen. Rotterdam, 8 November 1932.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

	DIVERSEN		KOLONIALE PRODUCTEN							INDEXCIJFERS				
	VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4.672 M ³ .	RUBBER ¹⁾ Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.	SUIKER Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 K.G.	KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per ½ K.G.	THEE Af. N.-I. theev. A'dam gem. pr. Java- en Sumatrathee p. ½ K.G.	COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 K.G. Amsterdam		Bruto-gewicht v. d. buit. handel Nederland 1925 = 100		Centr. Bureau v. d. Stat. herleid van 1913 // 100 tot 1925 = 100	The Economist herleid van 1927 // 100 tot 1925 = 100			
	f	%	Sh.	%	fl.	%	cts.	%	cts.	%	f	%		
1925	159,75	100	2/11,625	100,0	18,75	100,0	61,375	100,0	84,5	100,0	35,875	100,0	100	100,0
1926	153,50	96,1	2/—	67,4	17,50	93,3	55,375	90,2	94,25	111,5	34,—	94,8	112	128
1927	160,50	100,5	1/6,375	51,6	19,125	102,0	46,875	76,4	82,75	97,9	32,625	90,9	113	116
1928	151,50	94,8	-10,75	30,2	15,85	84,5	49,625	80,9	75,25	89,1	31,875	88,9	118	128
1929	146,00	91,4	-10,25	28,8	13,—	69,3	50,75	82,7	69,25	82,0	27,375	76,3	122	132
1930	141,50	88,6	-5,875	16,5	9,60	51,2	32	52,1	60,75	71,8	22,625	63,1	124	135
1931	110,75	69,3	-3	8,4	—	42,7	25	40,7	42,50	50,3	15,375	42,9	117	136
Jan. 1930	147,50	93,9	-7,375	20,7	11,675	62,3	35	57,0	60,50	71,6	26,875	74,9	128	136
Febr. "	147,50	92,3	-8	22,5	11,40	60,8	35	57,0	58,25	68,9	26,375	73,5	112	126
Maart "	147,50	92,3	-7,625	21,4	10,70	57,1	35	57,0	62,25	73,7	25,25	70,4	125	131
April "	147,50	92,3	-7,375	20,7	10,55	56,3	35	57,0	59,50	70,4	26,125	72,8	115	127
Mei "	145,00	90,8	-6,875	19,3	9,80	52,3	34,75	56,6	58	68,6	25,50	71,1	132	132
Juni "	145,00	90,8	-6,125	17,2	9,775	52,1	33	53,8	58	68,6	22,875	63,8	131	133
Juli "	142,50	89,2	-5,625	15,8	9,275	49,5	31,50	51,3	55,50	65,7	21,75	60,6	138	141
Aug. "	142,50	89,2	-4,875	13,8	8,50	45,3	29,50	48,1	55,25	65,4	20,—	55,7	129	145
Sept. "	140,00	87,6	-4,125	11,6	7,975	42,5	28,25	46,0	59,50	70,4	19,25	53,7	122	126
Oct. "	132,50	82,9	-4	11,2	8,625	46,0	29	47,3	66,50	78,7	18,75	52,3	128	152
Nov. "	130,00	81,4	-4,375	12,3	8,75	46,7	29	47,3	68,25	80,8	19,375	54,0	121	139
Dec. "	130,00	81,4	-4,375	12,3	8,20	43,7	29	47,3	66,75	79,0	19,—	53,0	105	129
Jan. 1931	125,00	78,2	-4,25	11,9	8,20	43,7	28	45,6	66,25	78,4	18,25	50,9	121	132
Febr. "	125,00	78,2	-3,875	10,9	8,20	43,7	26,25	42,8	53	62,7	18,125	50,7	96	121
Maart "	125,00	78,2	-3,75	10,5	8,30	44,3	25,50	41,5	45	53,3	18,625	51,9	107	140
April "	125,00	78,2	-3,125	8,8	8,575	45,7	24,75	40,3	43	50,9	17,50	48,8	110	138
Mei "	125,00	78,2	-3,125	8,8	8,50	45,3	25	40,7	40,25	47,6	15,375	42,9	114	141
Juni "	110,00	68,9	-3,125	8,8	8,575	45,7	25,75	42,0	39,50	46,7	14,125	39,4	127	133
Juli "	110,00	68,9	-3	8,4	8,775	48,6	27	44,0	38,25	45,3	15,—	41,8	138	153
Aug. "	100,00	62,6	-2,5	7,0	7,90	42,1	25,50	41,5	38,50	45,6	14,125	39,4	122	142
Sept. "	100,00	62,6	-2,375	6,7	7,525	40,1	23,75	38,7	37,50	44,4	13,375	37,3	125	146
Oct. "	100,00	62,6	-2,375	6,7	7,55	40,3	23	37,5	37,75	44,7	13,25	36,9	119	146
Nov. "	100,00	62,6	-2,25	6,3	7,15	38,1	23	37,5	37	43,8	13,75	38,3	113	132
Dec. "	82,50	51,6	-2,25	6,3	6,75	36,0	23	37,5	35	41,4	12,75	35,5	115	114
Jan. 1932	82,50	51,6	-2,125	6,0	7,35	39,2	23	37,5	32	37,9	13,125	36,6	103	107
Febr. "	82,50	51,6	-2	5,6	7,05	37,6	23	37,5	30	35,5	14,50	40,4	86	111
Maart "	70,00	43,8	-1,625	4,6	6,25	33,3	23	37,5	31	36,7	14,75	41,1	87	116
April "	70,00	43,8	-1,5	4,2	5,90	31,5	23	37,5	29,25	34,6	14,—	39,0	89	110
Mei "	70,00	43,8	-1,5	4,2	5,625	30,0	23,50	38,3	30,25	35,7	13,25	36,9	89	107
Juni "	70,00	43,8	-1,375	3,9	6,30	33,6	24	39,1	28,50	33,7	12,375	34,5	101	116
Juli "	67,50	42,3	-1,375	3,9	6,70	35,7	24	39,1	23,75	28,1	12,375	34,5	100	112
Aug. "	63,00	39,4	-1,75	4,9	6,575	35,1	24	39,1	22,75	26,9	12,375	34,5	95	105
Sept. "	60,00	37,6	-2,125	6,0	6,525	34,8	25,25	41,1	23,75	28,1	12,75	35,5	96	112
Oct. "	63,50	39,7	-1,75	4,9	6,325	33,7	26,50	43,2	28,50	33,7	12,375	34,5		
31 Nov. "	63,50	39,7	-1,75	4,9	6,25	33,3	25	42,4	30,75 ²⁾	36,4	12,625	35,2		
7 Nov. "	63,50	39,7	-1,75	4,9	6,—	32,0	25	42,4			12,25	34,1		

¹⁾ Jaar- en maandgem. afger. op 1/8 pence. ²⁾ 27 Oct.

N.B. Alle Pondennoteringen vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend

DE TWENTSCHE BANK N.V.

GEVESTIGD TE AMSTERDAM

Maandstaat op 31 October 1932

DEBET

Aandeelhouders nog te storten 90 pCt. op aandelen B, waarvoor waarborg gedeponoord	f	421.200,—
Deelnemingen in diverse ondernemingen	„	9.047.103,44
Effecten van Aandeelhouders ten eigen gebruike	„	31.286.450,—
Kassa en De Nederlandsche Bank	„	10.861.962,36
Wissels en Coupons	„	13.280.337,99
Nederl. Schatkistbiljetten en -Promessen	„	61.051.696,34
Daggeldleeningen	„	1.325.000,—
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„	9.580.402,29
Eigen Effecten en Syndicaten	„	4.903.073,39
Effecten van het Zieken- en Pensioenfonds	„	2.077.613,92
Prolongatiën gegeven	„	9.980.315,—
Debiteuren	f	137.416.008,90
af: loopende Promessen	„	7.081.000,—
		<hr/>
	„	130.335.008,90
Gebouwen	„	8.000.000,—
		<hr/>
Totaal	f	292.150.163,63

CREDIT

Kapitaal	f	40.000.000,—
Reservefonds	„	17.000.000,—
Aandeelhouders voor gedeponoord Effecten als waarborg voor 90 pCt. storting op aandelen B	f	421.200,—
in Leen-Depot	„	30.865.250,—
		<hr/>
	„	31.286.450,—
Zieken- en Pensioenfonds	„	6.150.994,27
Deposito's	„	73.420.565,74
Saldo te ontvangen en te leveren Effecten	„	2.020.368,94
Crediteuren	f	113.120.363,46
„ voor gelden in het Buitenland	„	5.715.740,67
		<hr/>
	„	118.836.104,13
Te betalen Wissels	„	390.552,—
Geaccepteerd door derden	„	388.871,18
Diverse Rekeningen	„	2.656.257,37
		<hr/>
Totaal	f	292.150.163,63

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK, N.V.

AMSTERDAM

'S-GRAVENHAGE

ROTTERDAM

BATAVIA

AMOY, AMPENAN, BANDOENG, BOMBAY, CALCUTTA, CHERIBON, GORONTALO, HONGKONG, KOBE, MAKASSAR, MEDAN, MENADO, PALEMBANG, PASSOEROEAN, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG, SHANGHAI, SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TELOK BETONG, TJILATJAP, TOKIO, WELTEVREDEN

DE NEDERLANDSCHE WERKGEVER

Wekelijksch Orgaan v/h. Verbond
van Nederlandsche Werkgevers

VERANTWOORDELIJKE REDACTIE:
Mr. P. W. J. H. CORT VAN DER
LINDEN EN Mr. A. N. MOLENAAR

ABONNEMENTS-
PRIJS VOOR
NIET LEDEN
f 6.— PER JAAR

Vraagt proefexemplaren bij het
Secretariaat: Kneuterdijk 8,
Telefoon No. 17510 · Den Haag

Een spiegelbeeld van het politiek-
en geestelijk leven in Duitschland, een
betrouwbaar en kritisch waarnemer
van het Duitsche- en Internationale
zakenleven is de „FRANKFURTER
ZEITUNG“, Duitschland's toon-
aangevend zakenblad.

Geïnteresseerden kunnen ver-
dere inlichtingen bekomen bij
onzen Generaal-Vertegen-
woordiger voor Holland:
J. H. WEHN, VOORBURG (Z.H.)
Dr. BLOOKERSTRAAT 21

NIJGH & VAN DITMAR N.V., ROTTERDAM

VERSCHENEN:

MESSING: Zur Wirtschafts-Linguistik

Eine Auswahl von kleineren und grösseren Beiträgen über
Wert u. Bedeutung, Erforschung u. Unterweisung der
Sprache des wirtschaftlichen Verkehrs von Th. Blum, P.
Feldkeller, A. Götze, L. Jordan, H. Kluge, H. Levy, E. Mes-
sing, B. Penndorf, E. Richter, A. Schirmer, A. Schröer,
A. Snyckers, H. Strigl, E. Volckmann, L. Wendelstein
HERAUSGEGEBEN VON EWALD E. J. MESSING

1932

320 blz. gr. 8°

Prijs f 4.25

Een greep uit den inhoud: **Schirmer**, Wirtschaftssprache als Spiegel der Wirtschaftsgeschichte; **Wendelstein**, Beruf u. Sprache; **Messing**, Sprachwissenschaft von der Nationalkultur der Völker; **Penndorf**, Historische Entwicklung des kaufmännischen Briefstils; **Jordan**, Beziehungen der Linguistik zur Logik und der Handelssprachkunde zur Wirtschaftswissenschaft, Sprachgeographie, Sprachsoziologie; **Snyckers**, Unzulänglichkeit fremdsprachlicher Wörterbücher; **Levy**, Sprache und Wirtschaftswissenschaft.

VERKRIJGBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL

Beëdigd translatrice

voor Duitsch en
Engelsch vraagt
Vertaalwerk
(ook Fransch)

LEA HAUSDORFF
Adr. Mildersstraat 79 b, Rotterdam